

Sisukord:

II
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

—

I ISTUNG JÄRK.

7. juunist 1923. a. — 4. augustini 1923. a.

Sisukord:

A.	L I S A		Protokolli weerg:
	nr. nr.:	weerg:	
Asunikude ehituslaenu kohta . . .	65, 66, 67.	71—72.	I lugemisel. 531—539. II lugemisel. 593—596. III lugemisel. 652—656.
Awalikkude keskkoolide seaduse muutmise kohta	1, 2, 3.	5—6.	Päewakorral. 64. I lugemisel. 89—90, 90—124, 124—134, 134—136. II lugemisel. 205—231. III lugemisel. 259—260.
E.			
Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahel tehtud täiendawa protokolli lepingule 25. nowembrist 1921 a. ja sellele täiendawale pro- tokollile 27. maist 1922 a. Eesti ja Ukraina riikide wahel kinnitamise kohta	77, 78.	79—80.	I lugemisel. 646—647. II lugemisel. 667. III lugemisel. 780—781.
Eesti-Wene raudtee-konwentsiooni täienduste kinnitamise kohta . . .	57, 58.	61—62.	I lugemisel. 496—497. II lugemisel. 592—593. III lugemisel. 651—652.
Eesti-Latwia wahelise raudtee-kon- wentsiooni kinnitamise kohta . . .	34, 35.	37—40.	I lugemisel. 314—315. II lugemisel. 436—439. III lugemisel. 474—475.
Esimeselt juurdeweo raudteedeseltsilt Wenemaal (Первое общество под'ездных железных путей в России) Eesti wabariigi piirides olewate raudteede riigile wäljaost- mise kohta	19, 20, 21, 22.	18—24.	I lugemisel. 260—274. II lugemisel. 323—325. III lugemisel. 411—412. Redaktsioon. 622—623.
H.			
Heakorra ja julgeoleku seaduse § 190 muutmise kohta	55, 56.	60—61.	I lugemisel. 461—462. II lugemisel. 492. III lugemisel. 591—592. Redaktsioon. 624.
K.			
Kaitsepolitsei ärakaotamise kohta . .	23, 24, 25.	24—25.	Päewakorral. 274—275, 290—319, 460—461.
Kaubandus-tööstusministeeriumile eel- krediidi määramise kohta	62, 63, 64.	70—71.	I lugemisel. 531. II lugemisel. 593. III lugemisel. 652.
Kodukorra muutmise kohta	7.	7—8.	I lugemisel. 75—79. II lugemisel. 199—200. III lugemisel. 203—205.
P.			
Perekonna-abiraha asjade tempel- maksust wabastamise kohta	49, 50, 51.	55—56.	I lugemisel. 458. II lugemisel. 484—486. III lugemisel. 491—492.
Põllutöoministeeriumile riikliste maa- parandustööde tegemiseks ja põllu- meestele maaparanduse laenu and- miseks eelkrediidi määramise kohta	44, 45, 46, 47, 48.	52—55.	I lugemisel. 454—457. II lugemisel. 598—612. III lugemisel. 658—660.

R.		L I S T		
	nr. nr.:	weerg:		Protokoll weerg:
Rahwasteliidu põhikirja artiklite 4, 6, 12, 13, 15, 16 ja 26 muutmise protokollide kinnitamise kohta	11, 12.	10—13.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	188—190. 197—198. 201—202.
Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise kohta	68, 69, 70.	72—73.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	539—540. 596—597. 656—657.
Rakwere linna administratiiv-piirkonna laiendamise kohta	13, 14, 15, 16.	14—17.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	190—194. 319—323. 419—420. 621—622.
Riigiametnikkude ja -teenijate palgasaaduse muutmise kohta	74, 75, 76.	77—79.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	612—614. 650. 670—672.
Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise kohta	29, 30, 31.	32—33.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	286—290. 335—336. 420—421.
Riigikogu kodukorra muutmise kohta	7.	7—8.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	75—79. 199—200. 203—205.
S.				
Sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta Eesti ja Saksa wahel	17, 18.	17—18.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	258—259. 283—284. 309. 484.
Sõjawäeosade ja asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse muutmise kohta	71, 72, 73.	74—77.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	540—544. 597—598. 657—658.
T.				
Tabria tee õiendamiseks maa wõõrandamise kohta	8, 9, 10.	8—10.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	79—80. 198—199. 203.
Tapamajade ja liha järelwaatuse kohta	41, 42, 43.	43—52.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	318—319. 444—454. 477—484. 623.
Tariifinõukogu kohta	52, 53, 54.	56—60.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel.	459. 492—496, 647—650. 667—670.
Teedeministeeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summast maakonnawalitsustele toetusandmise kohta	38, 39, 40.	42—43.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	316—318. 442—444. 476. 622.
Toetussummade kohta maakonna omawalitsustele	36, 37.	40—41.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	315—316. 439—442. 475—476. 622.
Tulitikumaksu kohta	26, 27, 28.	25—32.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	285. 325—335. 412—419. 624—625.
Iõõliste õnnetujuhtumiste korral kindlustamise seaduse muutmise kohta	32, 33.	33—37.	I lugemisel. II lugemisel. III lugemisel. Redaktsioon.	310—314. 421—436. 472—475. 625.
W.				
Wallakohtu liigete päewa- ja sõiduraha kohta	4, 5, 6.	6—7.	I lugemisel.	70—75.
Õ.				
Õpetajate seminaaride kohta	59, 60, 61.	62—70.	I lugemisel.	497—519, 519—531.

Lisa nr. 1.

Demokraatliku liidu
ettepanek.

AWALIKKUDE KESKKOOLIDE SEADUSE MUUTMISE SEADUSEELNÕU.

I.

Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a. wastuwõetud awalikkude keskkoolide seadus muudetakse järgmiselt:

§ 3. jäetakse välja sõnad „ja ilma usuõpetuseta“.

§ 28. lisatakse juurde uue lõikena: „Usuõpetus on koolile sunduslik õpeaine, õpetajaile ja õpilastele aga wabatahtlik.“

§ 31 märkus kaotab makswuse.

II.

Eesolew awalikkude keskkoolide seaduse muutmise hakkab maksma 1. augustil 1923 a.

Lisa nr. 2.

Demokraatliku liidu

SELETUSKIRI

awalikkude keskkoolide seaduse muutmise seaduseelnõule.

Tähele pannes, et Eesti rahwas rahwahääletamisel 17.—19. weebr. 1923 a. 328.369 häälega 130.476 hääle wastu, see on — rohkem kui $\frac{2}{3}$ häälteenamusega, usuõpetuse algkoolis tarwilikuks ja seega kaswatuse kristlikus mõttes kodanikkude laste enamusele mõõduandwaks tunnistas, tuleb sellest järeldada, et awalikkude keskkoolide seadus, wastu wõetud Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a., ülewalnimetatud paragrahwides rahwa rõhuwa enamuse tahtmisele ei wasta ja et seda seadust rahwahääletamise mõttele wastawalt tuleb muuta.

Lisa nr. 3.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

awalikkude keskkoolide seaduse muutmise seadusele.

Eesti rahwas tunnistas rahwahääletamisel 17.—19. webruaril 1923 a. 328.369

häälega 130.476 hääle wastu, see tähendab — rohkem kui $\frac{2}{3}$ häälteenamusega, usuõpetuse algkoolis tarwilikuks õpeaineks. Et meil Eestis aga ühtluskooli põhimõte õigeaks tunnistatud on, tuleb keskkooli peale kui algkooli kõrgema täienduse peale waadata, mis õpilastes neidsamu kaswatuslikka põhimõtteid edasi arendama kohustatud on, mis algkoolis algatud. Selle põhimõtte loogiliseks järelduseks peab olema kesk- ja algkooli õpekawa harmoonilisesse kokkukõllasse wiimine. Et 1. augustil s. a. usuõpetust algkoolis wabatahtlike õpeainena uuesti õpetama hakatakse, oleks selle aine wäljaheitmine keskkoolist ühel ja selsamal ajal täiesti ebanormaalne. Sellepärast leiab pool osa (4) Riigikogu hariduskomisjoni liigetest demokraatliku liidu ettepaneku awalikkude keskkoolide seaduse muutmise asjus täiesti tarwiliku ja wastuwõetawa olema.

Teine osa (4) hariduskomisjoni liigestest paneb ette seaduseelnõu tagasi lükata, awaldades arwamist, et rahwa enamuse algkooliseadust muutes sellega weel oma tahtmist ei ole awaldanud, et usuõpetus ka keskkoolis soowitaw õpeaine oleks ja leidis, et seda küsimust enne ära otsustada ei saa, kui usuõpetuse õpekawad algkooli jaoks haridusministeeriumi poolt weel ei ole wälja töötatud.

Lisa nr. 4.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

WALLAKOHTULIIGETE PÄEWA- JA SÕIDURAHA KOHTA.

Wallakohtuliigetele maksetakse nende ametsõitude puhul sõidu- ja päewaraha wallakassast wallanõukogu määramise järele.

Lisa nr. 5.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule wallakohtuliigete päewaraha ja sõiduraha kohta.

Käesolew seaduseelnõu on tingitud asjaolust, et praegumaksew kord wallakohtuliigete sõidu- ja päewaraha asjus ei

wasta enam tõusnud elukallidusele, ja oleks õiglane nende ametsõitude tasu tõstmist võimaldada.

Et wallakohtuliigete palgamääramine on antud kohaliku wallanõukogu võimupiiri, siis oleks otstarbekohane seda sama teha ka nende sõidu- ja päewaraha määramise asjus.

Lisa nr. 6.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

wallakohtuliigete päewa- ja sõiduraha seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 18. aprillist s. a. esitati Riigikogule seaduseelnõu wallakohtuliigete päewa- ja sõidurahade kohta.

Üldkommissjon omal koosolekul 20. juunil s. a. läbi waadates eelnõu tuli otsusele, et eelnõu tuleb tagasi lükata ja nimelt järgmistel põhjustel:

1. Hoolekandekohtute küsimus peaks lähemal ajal terwes ulatuses kaalumisele ja otsustamisele tulema, sellepärast on teadmata, kas wallakohtute kui hoolekandekohtute tööpiir laieneb, ehk kas nad üldse alles jääwad. Nii oleks warajane wallakohtuliigete tasuküsimust väljasõitude eest eraldi arutusele wõtta.

2. On eelnõus kawatsetud wallakohtuliigete päewa- ja sõidurahad, missugused kulud tehtakse eraisikute huwides, walla kassa kanda wõtta. See looks uue põhimõtte, mille maksmapaneku otstarbekohasus väga küsitaw seda enam, et kohtupristawite väljasõitudel päewa- ja sõiduraha kannawad analoogilistel juhtumistel huwitatud eraisikud.

Lisa nr. 7.

Kodukorra komisjoni

SELETUSKIRI

Riigikogu kodukorra muutmise seadusele.

Kodukorra komisjonil tuli eestkätt makswast kodukorrast § 126 kokkukõllasse wiia Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuwõetud Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seadusega. Paragrahwis uuel kujul on need tasusummade liigi-

tamised üksikasjaliselt ette nähtud, mis uues tasuseaduses üles loetud.

Riigikogu liigetele, kelle alaline elukoht väljaspool Tallinna, otsustati sennise 700 marga asemel 2000 marka kuus korteriraha maksta, kuna sennine summa komisjoni arwates liig wäike oli.

Kuna wanematekogu poolt esimese Riigikogu wältel terve rida täiendusi ja seletusi kodukorrale on tehtud, luges komisjon tarwilikuks Riigikogu juhatuse poole pöörata, et Riigikogu kodukorra uuesti trükkimisel wastawate paragrahwide juurde wäheamas kirjas ka need täiendused ja lisandused trükitaks.

Määrust sõiduraha kohta ei peetud tarwilikuks muuta, waid arwati, et sõiduraha Riigikogu liigetele makswate seaduste põhjal on wõimalik tasuda kunni walimisringkonna piirides asuwa kaugema raudteejaamani, ehk Riigikogu liikme elukohani samas ringkonnas.

Lisa nr. 8.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

„TABRIA“ TEE ÕIENDAMISEKS MAAWÕÖRANDAMISE KOHTA.

§ 1. Pärnu maakonna Enge wallast läbiminewa „Tabria“ tee õiendamiseks wõõrandatakse Pärnu maakonnawalitsuse korraldusse Enge wallas asuwa — Enge mõisast äralahutatud — Anni-Jaani nr. 12 (kreposti nr. 2040) talu küljest 86 ruutsülda 22 ruutjalga maad.

§ 2. Wõõrandatud maa eest maksab Pärnu maakonnawalitsus sennisele omanikule tasu sellekohaste seaduste järele.

§ 3. Wõõrandamise teostab siseministerium.

Lisa nr. 9.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule „Tabria“ tee õiendamiseks maawõõrandamise kohta.

Pärnu maakonnas Jakobi kiriku läheduses asuwast Uduwere alewikust Jakobi—Rapla teelt wiib läbi Enge ja Suigu waldade Tabria küla kaudu Pärnu—Tori

teele wälja üldtarwitataw endine küla-waheline eeltähendatud küla järele nimetatud „Tabria“ tee, 21 wersta pikk, mis Enge ja Suigu waldade palwel nüüd klasi- siteede wörku üles wõetud on.

See tee, minnes läbi 150 talu maast, oli aja jooksul kiwide ja kiwiaedade äär- telt keskpaiga poole nihutamise jäärmi- selt kitsaks ja kõweraks tehtud, järskude käänakutega, kust uuemate põllutöörii- tade ja -masinatega läbipääsemine pea- aegu wõimatu oli. Enge wallawanem Tengi agara tegewusega, nagu Pärnu maakonnawalitsus seletab, on korda läi- nud teed tarwilikult laiendada ja käänaku- id õigeaks ajada, igalpool selle poolest taluomanikkudega, kelle maast tee läbi läheb, kokku leppides, kes maa tee laiendami- seks ja õiendamiseks tasuta ning takistamata andsid, peale ühe koha — Enge walla Anni-Jaani nr. 12 talu piiris, kus tee toob niisuguse järsu terawnurge- lise käänaku, et pikemate koormatega seal läbi ei pääse. Palgi- ja lauakoormad peab lahti wõtma, palgid ja lauad üksikult käänakust üle selle taha kandma ning seal uuesti koormaks tegema.

Anni-Jaani nr. 12 taluomanik Jaan Jaani p. Kask, keeldudes tee õiendami- seks tarwilikku maad tasuta andmast, nagu teised seda teinud, ja pidades Pärnu maakonnawalitsuse poolt selle eest pakutud tasu 7,35 mk. ruutsüllä eest, see on — ümbruses olewate keskmiste maahindade järele 6000 mk. põlluwaka- maa eest arwatud, „naeruwäärseks“ — lubab maad ainult selle tingimisega anda, kui temale maa eest „wäärilist“ tasu maksetakse, mille suurust aga omalt poolt ei määra ega ei awalda, ja kui tee- käänakut mitte sirges joones ei õiendata, waid sellest ühe teelaiuse wõrra käänaku terawnurgale lähemalt, nagu ligi olewale kaartile kollase wärwiga märgitud.

Wiimase soowi täitmise sünniks endise ühe käänaku asemele kaks uut, kuigi küll mitte nii järsud, kuid siiski lä- bikäimisele küllalt takistawad. Peale selle tuleks sama talu maa peale ehitatud Mihkel Janson'i elumaja (sauna) nurk maha lõhkuda, kaew kinni ajada, wiljaaed hä- witada ja aiamaa tee alla wõtta, kuna käänaku pisut kaugemalt, sirges joones õiendamisega need puutumata jääwad ja tee talu ning selle kõrwalise Mihkel Jan- son'i käes tarwitada olewa maalapikese wahepiiri mööda läheb.

Nõnda on taluomanik Jaan Kase soo- wid teostamatud ja kokkuleppimine te- maga wõimatu, mispärast ei jää muud üle, kui peab tee õiendamiseks tarwilik maa sunduslikult wõõrandama.

Tee õiendamiseks — ligilisasatud kaar- til punase wärwiga näidatud sihti mööda — läheb maad tarwis 86 ruutsüllä 22 ruutjalga.

Wõõrandatud maa eest on Pärnu maa- konnawalitsus, kelle korraldusesse maa läheb, kohustatud sennisele omanikule tasu maksma sellekohaste seaduste järele (Tsiwiilseadustik, s. k. X k., 1914 a. §§ 577—593 ja § 582 muutmise seadus 22. juunist 1922 a. „Riigi Teataja“ nr. 86 — 1922 a.).

Wõõrandamine ja wõõrandatud maa eest tasu määramine konstateeritakse wastawate aktidega.

Wõõrandamise teostab (Tsiwiilsead. §§ 577, 587 ja 588) see asutus, kelle ette- panekul ta otsustatud, käesolewal korral — siseministerium.

Lisa nr. 10.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

„Tabria“ tee õiendamiseks maawõõrandami- se seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 16. maist s. a. esitati Riigikogule seaduseelnõu Tabria tee õiendamiseks maawõõrandami- se kohta.

Omawalitsuse komisjon omal koos- olekul 21. juunil s. a. waatas seaduseelnõu läbi ja ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga, esitab eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 11.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

RAHWASTELIIDU PÕHIKIRJA ARTIK- LITE 4, 6, 12, 13, 15, 16 JA 26 MUUT- MISTE PROTOKOLLIDE KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Rahwasteliidu põhikirja artiklite 4, 6, 12, 13, 15, 16 ja 26 muutmise kohta käiwad protokollid, tehtud Genfis oktoob-

rikuu 5. päewal 1921 aastal ühesainsas eksemplaaris, mis deponeeritud rahwasteliidu alalises sekretariaadi arhiwis, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks). Protokollid prantsuskeelses tekstis ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 12.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine väliskomisjoni seletuskirjaga.)
seaduseelnõule rahwasteliidu põhikirja
artiklite 4, 6, 12, 13, 15, 16 ja 26 muut-
miste protokollide kinnitamise kohta.

Artikkel 4. — Nõukogu ajutiste liigete walimine: makswa liidu põhikirja järele walitakse 4 ajutist liiget täiskogu poolt aja peale, mis tema poolt heaks arwatakse. Põhikirjas pole aga mingisugust selgust, kui kaua ajutiste liigete wolitused kestma peaksid, kuidas uuesti walida ja kas ajutised liikmed wõiwad teistkorda walitud saada. Et seda selgusetust parandada, tehti teisel täiskogul rida mitmesuguseid ettepanekuid, kuid küsimuse keerulsuse ja mitmekülgsuse tõttu oli wõimatu põhikirja paranduse kaudu kõiki ülalnimetatud nõudeid rahuldada. Oleks tulnud rida paragrahwisid põhikirja üles wõtta ning siiski oleks kaheldaw olnud, kas sel teel kõiki soowisid oleks suudetud täita. Sellepärast oldi sunnitud üldises lauses ära tähendada, et täiskogu enese hoolde jääb ära määrata ajutiste nõukoguliigete kohta käiwad reeglid, isearanis need, mis puutuwad wolituste kestwuse ja teistkorda walimise õiguse tingimiste kohta. Uue paranduse kaudu jääb sellega üksikasjaliste reeglite maksmapanemine täiskogu õiguseks ja ülesandeks. Põhikirjas seda ette nähtud pole.

Artikkel 6. — Liidu kulude jaotus.

Põhikirja algkuju järele jaotati liidu kulud liikmete wahel selles proportsioonis ära, nii nagu see üleilmalise postiuiooni rahwuswahelise büroo poolt kindlaks on määratud, et aga see jaotus, wastawalt riikide suurustele ja nende maksujõule, küllalt õiglaselt poleks sündinud, leidis II täiskogu tarwiliku olewat käesolewat artiklit sel kujul parandada, et täiskogul

wõimalus oleks olnud enam kohasemat kulude jaotuse süsteemi maksma panna.

Makswa postiuiooni kulude jaotuse bareemi piirid on selleks liiga kitsad, et ta wõimalust oleks suutnud pakkuda üksikasjaliselt arwesse wõtta iga riigi majanduslikka ja maksujõu tingimisi, selleks pidi välja töötatud saada liidu jaoks uus kuludejaotuse bareem, missuguse õiguse ka art. 4 kohta wastuwõetud parandus annab.

Art. 12, 13, 15. — Rahwuswaheliste tüliküsimuste kohtu teel lahendamine.

Põhikirja artikkel 14 kokkukõlas asutatud alaline rahwuswaheline kohus, mille põhikiri II täiskogu poolt 1921 a. lõpulikul kujul wastu wõeti, kutsus enesega tarwiduse esile ära tähendada rahwuswaheliste tüliküsimuste lahendamise wiisi põhikirja nendes artiklites, kus on üles loetud liidu liigete wahel tekkinud tüliküsimuste lahendamise teed. Selles mõttes wõttis ka II täiskogu nendes artiklites wäiksed parandused ette.

Sisuliselt ei too need parandused õieti midagi uut kaasa, need wõeti ainult selleks wastu, et wormiliselt artiklid siluda. Endise teksti järele oleks wõinud rahwuswaheliste tüliküsimuste alalise rahwuswahelise kohtu kätte lahendada andmine samuti sündida, kui uue järele, uues redaktsioonis saab seda ainult erilisel rõhutatud. Sellega on ka ratifitseerimine wormiküsimus.

Artikkel 16. — Liidu majanduslikud sõjariistad.

Artikkel 16 on kahtlemata üks tähtsamatest ja põhjapanewamatest liidu põhikirja artiklite hulgas.

Liidu kõige mõjuwam sõjariist on maailma awalik arwamine, mis kohustab liidu liikmeid põhikirja respektseerima. Kuid nagu riiklikus elus möödapääsematu tarwidus tekib üksikute isikute wastu surweabinõusid tarwitusele wõtta, et neid maksmaid seadusi austama sundida, samuti wõib ka teatawatel juhtumistel wajadus tulla majanduslikka sõjariistu abinõudena tarwitusele wõtta, et liidu liikmeid oma kohustustest lugu pidama sundida. Liidu põhikirjas on artikkel 16 tema juriidilise iseloomu üks tähtsamatest põhijoontest ning ta nõuab kindlustusi, et tõsised sanktsioonid saaks käsile wõetud nende riikide wastu, kes oma rahwuswahelisi kohustusi ei täida. Sanktsioonide tegelik läbiwiimine sünnitab aga raskusi. Liidu põhikirja loomisel nägid selle auto-

rid rahwasteliitu kui organisatsiooni, kuhu kõik riigid oleks pidanud koonduma ning kus liidu põhikirja rikkumise puhul kiirelt oleks võinud tegutseda.

Senni pole aga liidu uniwersaliteet, isegi ligikaudne, teostamist leidnud ning ühenduses sellega oleks artikkel 16 tegelik elluviimine mitte ainult suuri raskusi enesega kaasa toonud, vaid liidu liikmed oleks võinud selle teostamise puhul kergesti täbarasse seisukorda sattuda. Praeguse rahwasteliidu arenemisastme juures tuli seda asjaolu tõsiselt arwesse võtta ning rehkendada tegeliku elu nõuetega, andes artikkel 16 wastuwõetawam kuju.

Uus redaktsioon pidi wastama järgmistele nõuetele — tuli selgitada: 1) Missugustel juhtumistel tuleb majanduslikka sanktsioonid tarwitusele võtta? 2) Kes otsustab sanktsioonide tarwitamisele võtmist? 3) Kes võtab need sanktsioonid tarwitamisele ning missugusel tähtajal? 4) Kuidas teostada sanktsioonid?

Nendele nõuetele tahab ka uus redaktsioon wastata.

Artikkel 26. — Liidu põhikirja muutmiste ratifitseerimine.

Artikkel 26 järele astuwad põhikirja parandused jõusse, kui need on ratifitseeritud nõukoguliigete ja täiskoguliigete enamuse poolt. Siin walitseb selgusetus, kus peawad need nõukogu liikmed olema, kelle ratifitseerimist nõutakse. Nõukogu koosseis pole alaline, muudatused wõiwad tekkida põhikirja muutmise wastuwõtmise ratifitseerimise waheajal. Uus parandus annab seletuse, et selle juures tuleb arwata nõukogu koosseisu hääletamise momendil.

Teiseks kerkib küsimus, kas ratifikatsioonide enamuse saamise juures tuleb arwesse võtta ainult täiskogus esitatud riikisid, wõi kõiki liidu liikmeid. Wastawalt liidu põhikirja sisule ja mõttele tuleb siin uue paranduse järele mõista kõiki liidu liikmeid.

Lõpuks ei anna praegune artikkel 26 mingisugust selgust, missuguse aja jooksul tarwilik arw ratifikatsioonid koos peab olema. See wõib alles pikkade aastate teadmatuse ja ootamise tagajärg olla. Uus parandus määrab ka siin aja kindlaks.

Lisa nr. 13.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RAKWERE LINNA ADMINISTRATIIV-PIIRKONNA LAIENDAMISE SEADUSELNÕU.

§ 1. Wiru maakonna Rakwere wallast eraldatakse wälja ja wiiakse 1923 a. üle Rakwere linna korralduspiirkonda Rakwere kirikumõisa maa-ala ja osa Rakwere mõisa maadest, mis topograaf Ewald Pajosi poolt 1921 a. ja 1922 a. walmistatud ja ehituspeawalitsuse poolt heakskiidetud Rakwere linna ja tema lähema ümbruse plaani peal põikjoontega ära märgitud.

§ 2. Nimetatud maa-alad wabastatakse § 1 tähendatud ajast alates kõigist maksudest ja kohustustest maakonna ja walla heaks ja nende peale laiendatakse linna kohta käiwad seadused ja määrused.

Lisa nr. 14.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seaduseelnõule.

Rakwere linna loomulikku edenemist takistasid senni suuresti tema südames asuw Rakwere kirikumõis ja linna ümberpiirawad Rakwere mõisa maad, mis kuuluwad Wiru maakonda ja seega wäljaspool linna korralduspiirkonda seisawad. Ehituskruntide saamine mõisa maast oli piiratud, kuna aga kirikumõisa maadest ülepea ehituskruntisid wälja ei antud. Aiamaana kasutasid linnaelanikud kirikumõisa põllupinnast küll $\frac{1}{2}$ osa, kuid see ei suutnud kõigi elanikkude maasoowi kaugeleki rahuldada.

Et Asutawa Kogu poolt wastuwõetud maaseadusega era- ja kirikumõisa maad riigi omanduseks tunnistati, siis esines Rakwere linnawalitsus põllutöoministeeriumile palwega Rakwere kirikumõis ja Rakwere mõis terwes ulatuses linna korraldusesse anda, nendest elanikkudele maa wäikeste tükkidena wäljaandmiseks.

See linnawalitsuse palwe oli põllutöoministeeriumi planeerimise peakommissjonis 27. weebruaril 1920 a. arutusel, kus,

linna edenemist silmas pidades, terve Rakwere kirikumõis ja suurem osa Rakwere mõisamaid linna mõju- ja korralduspiirkonda lubati anda ja isegi linna uued piirid ära määrati.

Eelpooltähendatud planeerimise peakomisjoni ja linnawolikogu 9. augusti ja 31. oktoobri 1921 a. otsuste põhjal valmistas linnawalitsus uue linna administratiivpiirkonna plaani, wõttes sellesse üles Rakwere kirikumõisa, kui ka Rakwere mõisa maa-alad terwes ulatuses, ja esines sellega siseministeeriumile, paludes wiimase korraldust kirikumõisa ja ka terve Rakwere mõisa ülewiiamise kohta linna administratiivpiirkonda.

Et aga maakonnawalitsus linnawalitsuse kawatsusega terve Rakwere mõisa ülewiiamise kohta linna mõjupiirkonda nõus ei olnud ja mõisasüdame linnaga ühendamise wastu ägedasti protesteeris ning et ka ehituspeawalitsusele linna korralduspiirkonna laiendamise kaugele põhjapole, kuhu linn senni sugugi kaswanud ei ole, liialdatud näis olewat, — määras siseminister omawalitsusasjade peawalitsuse juhatajast ja Rakwere linnawalitsuse, Wiru maakonnawalitsuse, põllutöministeeriumi ja ehituspeawalitsuse esitajatest erikomisjoni, kes pidi otsusele jõudma, missuguses ulatuses linna administratiivpiirkonda laiendada tarwilik oleks. Komisjonis maakonnawalitsuse esitajaga Rakwere mõisasüdame kohta kokkuleppele ei jõutud, kuid komisjoni enamus oli arwamisel, et Rakwere mõisasüda ühes pargi ja muu mõisa hoonetega ning wiinawabrikuga tuleks anda linna korralduspiirkonda.

Kuigi maakonnawalitsus selle wastu protesteerib ja näitab, et linn mõisa poole külge loomulikult ei arene, — leiab siseministeerium siiski tarwiliku olewat Rakwere mõisasüdant ühes teda ümbritsewa maa-alaga linna korralduspiirkonda üle wiia järgmistel kaalutlustel: 1) juba praegu on mõisa endine rohued linna seltskondlikkude asutuste poolt üheks ilusamaks jalutuskohaks — rahwapargiks — muudetud, mõisa härrastemaja on haridusselts põllutöministeeriumilt ära ostnud ja kawatseb sellest ümber- ja juurdeehituste abil ajakohast teatrimaja ehitada. Tihedas ühenduses linna hoonetega on ka teised Rakwere mõisa eluhood. Sellepärast oleks ebaloomulik mõisahooned maakonna mõjupiirkonda jätta, kellel nende kasutamise wiisiga mingit ühist ei

ole; 2) Rakwere mõisa poole külge linn senni areneda ei saanud, sest et mõis just takistuseks ees oli; 3) 1920 a. kewadest saadik on Rakwere mõisa maad linna käes rendil ja rendilepingu põhjal peab linn 6 aasta jooksul need ära planeerima. Kibeda korterikriisi tõttu wõiks elanikud sealt ehituskrunte saada ja riigilaenu abil elumajasid ehitada, see wõiks aga ainult siis sündida, kui need maad linna piirkonda üle wiidud saawad.

Eeltoodud põhjusi, kui ka muid linna arenemise tingimisi tähele pannes tuleb Rakwere linna korralduspiirkonda üle wiia Rakwere kirikumõis terwelt ja Rakwere mõisasüda, ühes seda lähemalt ümbritsewa maa-alaga, kuna kõige Rakwere mõisa maa-ala linnapiirkonda ülewiiamiseks praegu tõesti tarwidust ei ole.

Ülewiiaw maa-ala on linnawalitsuse plaanil põikjoontega ära märgitud.

Lisa nr. 15.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seadusele.

Omawalitsuse komisjon on eesolewat seaduseelnõu läbi waadates üldiselt Wabariigi Walitsuse seisukohaga ühinenud, muutes ainult seaduse sisu selles osas, mis puutub Rakwere linna administratiivpiirkonda ülewiiawa maa-ala suuruse ligemasse määramisesse. Nimelt leidis omawalitsuse komisjon otstarbekohaseks Rakwere linna administratiivpiirkonda ülewiiata kawatsetud maa-alast wälja jätta kõik põlumajanduslikud maa-alad Rakwere mõisamaast, mis Kadrina teest lõuna-lääne poole (krundid nr. nr. 24, 25, 32 ja 33) wälja arwatud, ainult wastu linna olew tänawäärne maariba umbes 50 sülla laiusest, alates postijaama krundist (nr. 24), mis linna ehituseks tarwis ja sellepärast linna administratiivpiirkonda tuleb wõtta.

Muutust põhjendab omawalitsuse komisjon sellega, et ta leiab: 1) et wäljajätawate maa-alade peale linna laienemist lähemas tulewikus mitte ette näha ei ole, 2) et Rakwere linnal oma loomulikuks kaswamiseks ja arenemiseks ligemateks aastakümneteks ka ilma nende maa-aladeta ruumi küllalt jätkub ja 3) et maa-alad,

mis ette nähtud on ainult põllumajanduslikudeks ja maakonna otstarbeteks kasutada, õigem oleks maakonna administratiivpiirkonda jätta.

Et wastawad omawalitsused teaksid oma aasta eelarweid käesolewa seadusega kokkukõllasse wiia ja et aasta keskel ka maksude ümberkorraldamine linna administratiivpiirkonda ülewiiawatel maa-aladel raskusi sünnitaks, arwab omawalitsuse komisjon otstarbekohaseks, et see seadus maksma hakkaks 1. jaanuarist 1924 a.

Lisa nr. 16.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

täiendawale ettepanekule Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seaduse kohta.

Riigikogu oma 5. juuli koosolekul tegi omawalitsuse komisjonile ülesandeks I ja II lugemise wahel Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seaduseelnõu § 1 uuesti läbi waadata paragrahwis tähendatud plaani lähema äramääramise mõttes.

Omawalitsuse komisjon asudes Riigikogu otsuse täitmisele, nõutas siseministeeriumi läbi üksikasjalised andmed ülewiiadawate maa-alade kohta, mis ka § 1 näidatud.

Et aga Rakwere linna ja tema lähema ümbruse plaan ametlikult kinnitatud ei ole ja see enne seaduse wastuwõtmist wast warajane oleks, on komisjon eelnõu täiendanud § 3., mille järele Wabariigi Walitsusele ülesandeks tehtakse Rakwere linna administratiivpiirkonna plaan eelnõu § 1 tähendatud piirides kinnitada ja nimetatud plaan siseministeeriumis alal hoida.

Lisa nr. 17.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

EESTI JA SAKSA WAHEL SÕDURITE MATUSPAIKADE KORRALDAMISE ASJUS TEHTUD KOKKULEPPE KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Kokkulepe Eesti ja Saksa wahel mõlemite maa-aladel asuwate sõdurite

matuspaikade korraldamise asjus, mis mõlema riigi walitsuswolinikkude poolt Tallinnas detsembrikuu üheteistkümnendal päewal, ükstuhat üheksasada kahekümne teisel aastal alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks.

Lisa nr. 18.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine wäliskomisjoni seletuskirjaga.)

seaduseelnõule Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta.

Algatus wastastikku sõdurite haudade korrashoidmise kohta tuli Saksa walitsuse poolt kohaliku Saksa saadiku kaudu. Aluseks on wõetud Versailles rahulepingu art. 225 ja 226, mille järele mõlemad pooled lubawad hoolitseda nende maa-alal asuwate sõdurite haudade eest ja tarbekorral teateid anda nende asupaikade üle.

Käepärastolewate andmete järele on Eestis umbes paarsada Saksa sõduri hauda, kuna ilmasõjas surmasaanud eestlaste haudade arw Saksamaal kahtlemata suurem on.

Käesolew kokkulepe ei too enesega mingisuguseid iseäralisi kohustusi kaasa, mille täitmine raskusi wõiks sünnitada, siin on tegemist ainult üldmakswate rahwuwaheliste kommetega, mille täitmist käesolew kokkulepe wormilikult wõimaldab ja kindlustab.

Põhiseaduse § 60 p. 3 põhjal sõlmib Wabariigi Walitsus rahwuwahelisi lepinguid ning esitab need Riigikogule kinnitamiseks, ning sellepärast esitatakse ka praegune kokkulepe Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 19.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

ESIMESILT JUURDEWEO RAUDTEESELTSILT WENEMAAL EESTI WABARIIGI PIIRIDES OLEWATE RAUDTEEDE WÄLJAOSTMISE KOHTA RIIGILE.

§ 1. Esimese juurdeweo raudteeseltsi Wenemaal kontsessiooni § 19 alusel ja

sealsamas ettenähtud raudteede väljastu kohta tähtaja kättejõudmise puhul välja osta 1. august. 1923 a. riigiomanduseks kõik Eesti wabariigi piirides olevad „Esimese juurdeweo raudteeseltsi Wenemaal“ raudteed ühes sinna juurde kuuluwate ettewõtetega.

§ 2. Selleks teedeministrit õigustada: 1) üle wõtta riigile „Esimese juurdeweo raudteeseltsi Wenemaal“ raudteed kõigi nende warandustega peale käesolewa seaduse awaldamist, mitte aga warem kui 1. augustil 1923 a. ja 2) toimetada 1923 a. jooksul raudteede üldisest sissetulekust eksploatatsiooni juures ettetulewaid tarwilikka wäljamaksmisi.

§ 3. Nimetatud raudteede wäljaostmiseks määrata eelkrediiti 140.000.000 marka.

Lisa nr. 20.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule esimese juurdeweo raudteeseltsilt Wenemaal Eesti wabariigi piirides olevate raudteede wäljaostmise kohta riigile.

Antud ja kõigekõrgema wõimu poolt 27. juunil 1894 aastal kinnitatud esimese juurdeweo raudteeseltsile Wenemaal kontsessiooni § 19 põhjal on walitsusel õigus 18 aasta pärast, kontsessiooni kõigekõrgema kinnituse päewast arwates, wälja osta Swentsjaani juurdeweo raudteed ja üle wõtta kõik seltsi õigused ja kohustused selle tee suhtes.

Peale selle sai kõigekõrgema wõimu poolt 23. detsembril 1894 a., 12. mail 1896 a., 1. juulil 1898 a. kinnitatud ministrite komitee otsuste alustel nimetatud kontsessiooni § 19 ka Walga—Pärnu ühes Wiljandi haruga ja Wiljandi—Tallinn—Paide kitsarööpaliste raudteede peale laiendatud, nii et Eesti wabariigi piirides olevate kitsarööpaliste raudteede wäljaostmine nimetatud kontsessiooni § 19. põhjal Wabariigi Walitsuse kaudu riigile praegu täielikult wõimaldatud on. (Kohtumin. kiri nr. 635. 8. III. 1923 a.) Kõsimuse kohta — kas nende raudteede wäljaostmine riigile wiimase huwilede wastaks ja

otstarbekohane on — jõudis ministrite waheline komisjon otsusele, et just kitsarööpaliste raudteede ehitamise kawa elluwimine on Eestile, kui wäikese territooriumi peal asuwale riigile, kõige otstarbekohasem. Niisugune ühendusabinõu, eriti wähemate linnade ja alewite wahel, suudaks täielikult oma ülesandeid täita ja sealjuures kõige wäiksemate kuludega.

Ei peaks Pärnu—Tallinna raudtee mitte wälja ostetama, siis wõiks see takistuseks olla uute kitsarööpaliste teede ehitamisel, mis otseühenduses Pärnu—Tallinna kitsarööpalisega saaks olema. Sest praegune kitsarööpeline tee, kui magistraal liin saaks teistelt uuestiehitatawalelt teedelt wedusid juurde, mis Pärnu—Tallinna raudtee sissetulekuid märksa tõstaks, kuna see tulu raudtee wäljaostmise puhul riigi kasuks läheks, kes uute raudteede ehitamise ja eksploateerimise juures kulusid kannaks.

Üldiselt oleks kitsarööpaliste eksploateerimine koos olemasolewate kitsarööpaliste teedega riigile kasulikum.

Peale selle oleks eraseltsi olemasolemine tulewikus üldise kitsarööpaliste raudteede ehitus- ja tegewuskawa ühtlustamise mõttes takistaw.

Teisest küljest suureneks nimetatud raudteede omandamise läbi riigi üldine wara, mille kordaseadmine küll esialgu suuremaid kulusid nõuab, kuid mis aastate jooksul üldriiklikust seisukohast juhitud eksploatatsiooni tagajärjel wõib teatud tulu riigile kindlustada. Peab aga siiski siinjuures tähendama, et raudtee riigile ülewõtmine ka korralises eelarwes wäikseid muudatusi wõib tuua, sest praegu ei saa Pärnu—Tallinna raudteeteenijad perekonna-abiraha ja wõrreldes riigiraudtee koosseisudega on üksikutel kohtadel koosseisud wähemad.

Praeguste andmete järele otsustades, tuleks Pärnu—Tallinna kitsarööpalise raudtee wäljaostmisel järgmised kulud kanda:

- 1) Tee ja weerewa koosseisu omandamiseks, kus on wälja mindud 1922 a. puhaskasust Mk. 1.634.877.62, millest maha arwatud obligatsioonide kustutamiseks ja protsentide tasumiseks 395.000 mk. Järelejäänud summa kapitaliseeritaks

4%-iga ja saadud sum- mast mahaarvatud end. Wene wõlad 656.368 m.	30.500.000.—
2) Operatsiooni kapitaaliks, millest kontsessiooni alu- sel umbes 65.000.000 mk. tuleb wälja maksta kütte ja teiste tagawara ma- terjaalide eest	100.000.000.—
3) Obligatsioonide wälja- ostmiseks	7.000.000.—
4) Ettenägemata ja ülewõt- misega ühendusesolewad kulud	2.500.000.—
	<u>140.000.000.—</u>

Ülewaltähendatud summa peale on ka seaduseelnõus eelkrediiti nõutud. Peab tähendama, et selle summa peale ei tule kui lõpuliku peale waadata, sest raudtee ülewõtmisel wõiwad tõusta küsimused, missuguseid pole wõimalik praegu ette näha ja sellepärast ka arwesse wõtta.

Mis puutub Pärnu—Tallinna raudtee organisatsiooni peale raudtee wäljaostmist riigile, siis on teedeministeriumil kawatsus esialgu praeguse korra juurde jääda kunni Riigikogu poolt saab läbi waadatud ministeriumi poolt kokkuseatud uute raudteede ehitamise kawa.

Et praegu enne raudtee ülewõtmist wõimatu tulude ja kulude eelarwet selle aasta lõpuni kokku seada, siis tuleks käesolewal, wõib olla, ka järgmisel aastal jääda netto eelarwe juurde.

Raudtee ülewõtmist tuleks teostada 1. augustil s. a. ehk kui seaduse wastuwõtmine wiibib, siis üks kuu peale Riigikogu poolt seaduse wastuwõtmist.

Lisa nr. 21.

Kohtumistri

SELETUSKIRI

seadusele esimeselt juurdeweo raudteesealtsilt Wenemaal Eesti wabariigi piirides olewate raudteede wäljaostmise kohta riigile.

Tagasi saates käesolewat kirjawahestust teatan järgmist: Teedeministeriumi poolt esildatud ettepanekus kitsarööpalise raudtee riigiomanduseks ülemineku asjas on ette nähtud kolm wõimalust: 1) wäljaostmine kontsessiooni § 19 põhjal, 2) raudtee riigiomanduseks arwamine rahule-

pingu alusel ja 3) raudtee eksproprieerimine õiglase tasu eest eriseaduse järele.

Neist wõimalustest oleks waja peatada ainult esimese kahe juures, sest et eksproprieerimine eriseaduse järele on muidugi wõimalik ja juriidilisi kahtlusi ei tekita, kui see aga otstarbekohane ja wäjalik on.

Mis puutub raudtee riigi omaks arwamisse rahulepingu alusel, siis arwan mina, et seda juriidiliselt mitte küllalt põhjendada ei wõi.

28. juuni 1918 a. dekreediga natsionaliseeriti Wenemaal küll kõik eraraudteed ära, kuid ainult need, mis asuwad sowjeti wabariigi piirides, nagu seda nimetatud dekreeidi algusest selgesti näha wõib. Meil Eestis on aga makswaiks tunnistanud kõik need Wene wõimude poolt wäljaantud seadused ja määrused, mis olid makswad 24. oktoobriks 1917 a., sellega ei wõi pärastpoole wäljaantud dekreedid Eesti territooriumi kohta mingisugust jõudu omandada. Pealegi ei olnud meie territoorium 28. juunil 1918 a. kui nimetatud dekreet wälja anti, enam mingisugune Wene riigi osa, waid oli 24. webruarist 1918 a. peale uuesti tekkinud Eesti wabariigi territoorium.

Siin oleks ainult üks wõimalus olemas, mille järele rahulepingu põhjal nimetatud raudtee Eesti riigi omanduseks wõiks loetud saada. Asi on selles, et kõnealolew juurdeweo raudteedeselts oli Wene natsionaal juriidiline isik, sest tema asukoht oli Peeterburis. Sellega ripub ka tema saatus ära Wene riigiwõimu korraldustest. Kui nüüd Wene sowjeti wõim oleks seal makswa korra järele selle juriidilise isiku ära häwitanud ja ise ennast tema uniwersaalseks õiguste järeltulijaks tunnistanud, siis oleks Wene riigi omandusse pidanud minema ka kõik need seltsi warandused, mis Eesti ja ka kõigi teiste riikide territooriumil asuwad, kes Wene sowjeti walitust de jure on tunnustanud.

Nõnda siis oleks sellel juhtumisel see omandusõigus rahulepingu põhjal Eesti riigile üle läinud. Seda aga ei ole mitte olnud, nagu eelpool tähendatud. Wene wõim ei ole ennast mitte juurdeweo raudteedeseltsi uniwersaalseks õiguste järeltulijaks kuulutanud, waid on oma dekreediga ainult need seltsi ettewõtted natsionaliseerinud, mis sowjeti wabariigi piirides asuwad.

Neil põhjustel peaks see teedeministri poolt esildatud võimalus minu arvamise järele ära langema.

Jääb lõpuks järele veel võimalus nimetatud raudteed kontsessiooni § 19 põhjal välja osta. See võimalus on minu arvamise järele kahtlemata olemas. Siin ei oleks mingisugust juriidilist alust sõja-aastaid maha võtta; samuti peaksid ka raudtee sekwestri all olewad aastad arvesse võetud saama, sest et raudtee sai sekwestri all selleks samaks otstarbeks eksploateeritud, nagu seda selts ise oleks pidanud põhikirja järele tegema. Pealegi ei seisa sekwestreerimise mõte mitte selles, et omaniku warandust ja sissetulekuid vähendada, waid et seda warandust otstarbekohaselt edasi kasutada, samuti ei wõi siin 14. märtsil 1914 a. kinnitatud seltsi põhikirja lisal mingisugust tähtsust olla, mille järele väljaostmine alles 1. jaanuaril 1931 a. wõiks sündida. See lisa on oma jõu kaotanud, kuna selts antud tähtaegu ei ole täitnud ega uue raudteeharu ehitamisele asunud. Wäidet, nagu oleks ehitamist takistanud wis major, ei wõi mitte kaaluwaks pidada, sest et vis major'il wõib tähendus olla ainult sellel juhtumisel, kui lepingu järele kontrageni peal kohustus lasub, mida ta vis major'i pärast täita ei suutnud. Käesolewal korral ei olnud aga juurdeweo raudteedeseltsile mitte kohustus peale pandud, waid ainult õigus antud uut raudteeharu ehitada, mida ta kasulikumaks pidas mitte ehitada.

Mis puutub lõpuks korrasse, kuidaswiisi tähendatud väljaostmist teostada, siis leian mina, et teedeminister ei ole siin mitte õiget teed walinud. Väljaostmise õigus on kontsessiooni põhjal riigile juba välja tingitud, siin ei ole enam mingisugust seadusandlikku akti tarwis, waid see peaks sündima Wabariigi Walitsuse sellekohase otsuse põhjal. Endine keisri kinnitamine ei tähenda siin mitte seadusandliku wõimu waid täidesaatwa riigiwõimu awaldamist, mis meil Wabariigi Walitsuse käes on.

Minu arvamise järele oleks väljaostmise kord järgmine: Wabariigi Walitsus otsustagu raudteed kontsessiooni § 19 põhjal välja osta. Kontsessiooni alusel tuleks täpipealt välja arwata, kui suur väljaostusumma ja siis tuleks selle summa nõutamiseks wastawa ettepanekuga Riigikogu poole pöörata.

Kohtuminister Hellat.

Lisa nr. 22.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

esimeselt juurdeweo raudteedeseltsilt Wenemaal (Первое общество под'ездных железных путей в России) Eesti wabariigi piirides olewate raudteede riigile väljaostmise seadusele.

Komisjoni poolt sai eelolewas seaduses tähendatud raudteede väljaostmise tähtaeg edasi lükatud 1. oktoobrini s. a. (pro 1. august s. a.), sest et walitsuse esitaja seletust mööda seaduse wiibimise tõttu tarwilikka eeltõid 1. augustiks lõpule ei jõuta wiia.

Teised parandused on redaktsioonilise iseloomuga ja komisjon esitab seaduse walitsuse esituses tähendatud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 23.

Riigikogu liigete J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i ettepanek.

KAITSEPOLITSEI ÄRAKAOTAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Kaitsepolitsei instituut kaotatakse ära.

§ 2. Selle seaduse wastuwõtmisega kaotab oma maksuwise Wabariigi Walitsuse poolt 12. aprillil s. a. ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud Eesti wabariigi kaitsepolitsei korraldus „Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a.

§ 3. See seadus pannakse maksuma telegraafi teel.

Lisa nr. 24.

Riigikogu liigete J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i

SELETUSKIRI

kaitsepolitsei ärakaotamise seadusele.

Kaitsepolitsei, kes ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 12. aprillil 1920 a. ellu kutsuti, on algusest peale oma tegewusega näidanud, et see asutus ainult tööliste klassiwõitluse halwamiseks ja takistamiseks on töötanud. Töölisteesitajad, kes

rahwa poolt seadusandlikkudesse ja omavalitsuslikkudesse asutustesse waliti, said kaitsepolitsei poolt kui poliitilised kurjategijad arreteeritud ja wäljamõeldud süüdistuste wõi Wene tsaari paragrahwide põhjal sõjakohtu kätte antud. Isegi wabariigi põhiseadus ja teised makswad seadused on kaitsepolitsei poolt kõige sagedamat rikkumist leidnud. Ent kaitsepolitsei pole siiski tema asutajate lootusi — klassiwõitlust ja klassiwõitluse alusel seiswad töölisi ära häwitada — täitnud. Klassiwõitlust, mida kaitsepolitseis poliitiliseks kuritegewuseks ja kuritööks peetakse, ei ole suutnud ega suuda kaitsepolitsei ära kaotada. Seda näitawad ka 2-se Riigikogu walimised.

Lisa nr. 25.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõule.

Üldkommisjon läbi arutades rkl.-te J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i poolt esitatud kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu, tuli otsusele, et eelnõu tuleb tagasi lükata: esiteks sellepärast, et eelnõu puudulik — ei ole ette nähtud, kelle hoolde warandused ja aktid jääwad ning kes asutuse likwideerib; teiseks sellepärast, et igas riigis on poliitilise kuritegewuse jälgimine olemas.

Lisa nr. 26.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TULITIKUMAKSU SEADUSEELNÕU.

§ 1. Tuli- ja kütetööstuste pealt wõetakse riigi kasuks järgmisi maksusid:

a) aktsiisimaksu sisemaal walmistatud, kui ka wäljamaalt sissetoodud tuli- ja kütetööstuste pealt, b) patendimaksu tuli- ja kütetööstuste kasutamise õiguse eest.

§ 2. Aktsiisimaksu sisemaal walmistatud tuli- ja kütetööstuste pealt wõetakse kogusummas 3.500.000 marka aastas, millise maksumärgi tuli- ja kütetööstuste kasutajad omawahel, wastawalt sisemaal müüdüd hulga ära jaotawad.

Märkus 1. Kui tuli- ja kütetööstuste kandidaatide maksu jaotamisel ühisele otsusele ei jõua, jagab aktsiisi peawalitsus maksu üksikute wabrikute wahel ära.

Märkus 2. Tegewuse lõpetamise puhul mõnes töötawas wabrikus ehk uue wabriku awamise puhul jääb selles paragrahwis nimetatud summa muutmata.

§ 3. Tuli- ja kütetööstuste kasutajad maksawad, alates . . . aastast, eelmises paragrahwis nimetatud summa Eesti panga osakondadesse järgmiselt: $\frac{1}{4}$ osa kuni 15. aprillini, $\frac{1}{4}$ osa kuni 15. juulini, $\frac{1}{4}$ — kuni 15. oktoobrini ja $\frac{1}{4}$ — kuni järgmise aasta 15. jaanuarini.

§ 4. Maksu kindlustuseks muretsewad tuli- ja kütetööstuste kandidaadid rahaministeeriumile sellekohased panga wastutused ehk teised kindlustused.

Märkus. Kindlustused esitatakse terve aasta peale mitte hiljem kui eelmise aasta 20. detsembriks.

§ 5. Kui § 3. näidatud tähtjaks ei ole aktsiisimaks tasutud, pannakse wabrikud kinni ja awatakse uuesti ainult peale wõla tasumist.

§ 6. Wäljamaale saadetawad tuli- ja kütetööstused on aktsiisimaksust wabad.

§ 7. Wäljamaalt sissetoodud tuli- ja kütetööstuste pealt wõetakse aktsiisimaksu 20 penni iga toosi pealt sisalduwusega kuni 75 tikku ja 80 penni toosi pealt sisalduwusega kuni 300 tikku.

§ 8. Wäljamaalt sissetoodawad tuli- ja kütetööstused panderollitakse tolliwalitsuses, kus juures iga üksiku toosi peale panderoll niiviisi kinnitatakse, et ilma wiimase wigastamata wõimatu on sisu wälja wõtta.

§ 9. Sisemaal walmistada ja wäljamaalt sisse wedada on lubatud ainult tuli- ja kütetööstuste, milliste walmistamise juures walget woswori ei ole tarwitatud ja mis ainult iseäralise, selle jaoks walmistatud seguga kaetud pinna peal hõõrudes tuld annawad.

§ 10. Tuli- ja kütetööstuste pakitakse toosidesse, sisalduwusega kuni 75 tikku ehk üle selle kuni 300 tikku.

§ 11. Tuli- ja kütetööstustes peetakse aktsiisi peawalitsuse poolt wäljaantud wormi järele raamatuid, kusjuures ära kirjad raamatutest aktsiisiwalitsusele iga kuu eest esitatakse aktsiisi peawalitsuse nõudmise järele.

§ 12. Tuli- ja kütetööstuste lubatakse ainult wabrikutes walmistada, mille kasutajad selleks rahaministeeriumilt loa saawad ja § 4 nimetatud kindlustused esitawad.

§ 13. Ruumide, materjaalide ja töötamisviisi waliku juures tulewad terwis-hoiu ja tulekaitse nõuded tähele panna.

§ 14. Patendimaksu wõetakse tulitiku-wabrikutelt 2.000 mk. aastas ehk 1.000 m. pooles aastas.

Märkus 1. Patendimaksud tasutakse igal aastal enne tegewuse algust.

Märkus 2. Pooleaastased patendid antakse ainult aasta teise poole jaoks wälja.

§ 15. Wäljamaalt sissetoodawaid tulitikka ei ole lubatud panderollimata kujul müügil saata.

§ 16. Tulitiku panderolle toosidelt terwelt ära wõtta ehk neid alal hoida on keelatud.

§ 17. Rahaministrit wolitatakse käesolewa seaduse piirides määrusi ja juhatuskirju wälja andma, niisama ka juhtnõore wabrikute awamise, nende sisse-seadmise, patendimaksu sissemaksmise, aktsiisimaksude kindlustamise, tikkude walmistamise, sisse- ja wäljaweo, alalhoidmise, müügi ja arwestamise kohta.

§ 18. Tulitikkude walmistamise korral ilma § 12 ettenähtud loata karistatakse süüdlasi rahatrahwiga kümnekordses aasta patendihinna suuruses.

Peale selle konfiskeeritakse riigi kasuks ilma loata walmistatud tulitikud, nende walmistamise materjaalid ja abinõud.

§ 19. Ilma patendita tulitikkude walmistamise eest lubatud wabrikutes karistatakse süüdlasi rahatrahwiga kahekordses aastase patendihinna suuruses, kohustades neid peale selle wabriku jaoks patenti lunastama.

§ 20. Panderollimata wäljamaa tulitikkude alalhoide ja müügi eest karistatakse süüdlasi tolliseaduste põhjal.

§ 21. Korratu raamatupidamise, raamatute ja dokumentide mitte alalhoidmise, raamatute ja ära kirjade tähtjaks ettepanemata jätmise eest karistatakse süüdlasi rahatrahwiga mitte üle 3.000 marga.

§ 22. Panderollide rikkumata kujul ärawõtmise eest tikutoosidelt, nende panderollide uuesti pealekleepimise ehk alalhoide eest karistatakse süüdlasi rahatrahwiga mitte üle 5.000 marga, kusjuures leitud panderollid häwitamiseks ja toosid tulitikkudega, millelt panderollid ära wõetud ehk milledele nad uuesti peale kleebitud, riigi kasuks konfiskeeritakse.

§ 23. Seaduslikul teel omandatud tulitiku panderollide edasiandmise ehk müümise eest, samuti nende omandamise eest

eraisikutelt, karistatakse süüdlasi rahatrahwiga: müüjaid ehk edasiandjaid kolmekordses müüdü ehk edasiandud panderollide hinna suuruses, ostjaid kahekordses panderollide hinna suuruses aga mitte wähema kui 5.000 margaga müüjaid wõi edasiandjaid ja mitte wähem kui 2.500 margaga ostjaid.

§ 24. Aktsiisi- wõi politseiametnikkude takistamise eest tulitikkude walmistamise ja müügi järelwalwe juures karistatakse süüdlasi peale nende karistuste, mille alla süüdlased langewad wastawate süütegude eest, weel wangimajaga mitte üle kuue kuu ehk arestiga mitte üle kolme kuu wõi rahatrahwiga mitte üle 30.000 marga.

§ 25. Tulitikumaksu seaduses ettenähtud panderollide, patentide ja muude dokumentide järeltegemise wõi järeltehtud panderollide, patentide ja dokumentide tarwitamise eest karistatakse süüdlasi peale nuhtlusseaduse § 554 ettenähtud karistuse weel kõigi nende juures leitud tulitikkude konfiskeerimisega. Wabrikutes konfiskeeritakse peale selle weel kõik tikkude walmistamiseks tarwitatawad abinõud ja materjaalid.

§ 26. Käesolewa seaduse §§ 9 ja 10 rikkumise korral karistatakse süüdlasi rahatrahwiga mitte üle 5.000 marga.

§ 27. Tulitikumaksu seaduse rikkumise eest karistatakse süüdlasi iga süüteo eest eraldi, ilma karistuste koostamiseta, olgugi, et süüdlane on mitu tulitikumaksu seaduse rikkumist toime pannud, mille eest ta weel karistust ei ole kannud.

§ 28. Wastutawateks isikuteks loetakse: wabrikutes — wabrikuomanik ehk -rentnik, wabrikujuhataja, teenijad ehk töölised, kauplustes — kaupluseomanik ja kaupluse teenijad.

§ 29. Eelmises paragrahwis nimetatud isikud wõetakse wastutusele: 1) wabrikuomanik ehk -rentnik kõigil kordadel, kui seaduserikkumine on toime pandud tema enese poolt ehk kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul ehk teadmisel,

2) wabrikujuhataja neil kordadel, kui seaduse rikkumine on toime pandud tema enese poolt ehk kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul ehk teadmisel ilma wabrikuomaniku nõusolekuta ehk teadmisseta,

3) muud wabriku teenijad ja töölised, kui seaduse rikkumine on korda saadetud nende eneste poolt ehk nende kaastege-wusel wõõraste poolt, ilma wabrikuomaniku ja wabrikujuhataja nõusolekuta ja teadmisseta,

4) kaupluseomanik — kui seaduse rikkumine on tema enese poolt toime pandud ehk kellegi teise poolt tema nõusolekul ehk teadmisel,

5) kaupluse teenijad — kui seaduse rikkumine on toime pandud nende eneste poolt ehk kellegi teise poolt nende kaastegewusel, ilma kaupluseomaniku nõusolekuta ja teadmisetä.

§ 30. Eelmise paragrahwi p.p. 2, 3 ja 5 nimetatud isikutele määratud rahatrahwid pööratakse, kui nad kahe nädala jooksul peale kohtu otsuse seaduslikku jõusse astumist ei ole ära tasunud $\frac{3}{4}$ karistussumma osas wabriku- ehk kaupluseomanikkude peale, kuna $\frac{1}{4}$ süüdlastelt välja nõutakse ehk nende maksujõuetuse puhul asja kohtusse andmise korral (akts. sead. §§1277—1280) nuhtl. sead. § 84 järele isiklikuks kinnipidamise karistuseks ümber muudetakse.

§ 31. Tulitikuseaduse rikkumises otsekohe süüdlaste wabrikute- ja kauplusteomanikkude peale pandud rahakaristused pööratakse, kui nad eelmises paragrahwis ettenähtud tähtajaks makstud ei ole, tähendatud isikute waranduse peale ja muudetakse, kui warandust karistuse katmiseks ei jätku, asja kohtusse andmise korral (akts. sead. §§ 1277—1280) nuhtl. sead. järele isiklikuks kinnipidamise karistuseks ümber.

Märkus. Käesolewat paragrahwi ei wõeta tarwitusele neil juhtumistel, kui rahatrahwid wabrikute- ehk kauplusteomanikkude peale on pööratud § 30 põhjal.

§ 32. Wabrikutes ja kauplustes ettetulnud tulitikumaksu seaduse rikkumise puhul määratud aktsiisi- ja patendimaksud nõutakse wabriku- ehk kaupluseomanikult sisse, selle peale waatamata, kes § 28 nimetatud isikutest süüdlaseks on tunnistatud.

§ 33. Wabriku- ehk kaupluseomanikud, kes §§ 30 ja 32 põhjal rahatrahwi, aktsiisi- ja patendimaksud seaduse rikkumiste eest, milles nende teenijaid süüdistati, on ära maksnud, wõiwad nende poolt makstud summad süüdlaste käest kodanlise kohtupidamise korras tagasi nõuda.

§ 34. Kui tulitikumaksu seaduse rikkumises mitu isikut süüdlaseks tunnistatud, siis ei määrata rahatrahwi mitte igale ühele üksikult, waid pannakse kõigile süüdlastele kogusummas peale, seda nende wahel ühetasa ära jaotades.

§ 35. Tulitikumaksu seaduse rikkumise eest sissetulnud aktsiisi- ja patendimaksud lähewad täielikult riigi sissetule-

kuks. Süüdlastelt sissenõutud trahwiraHADest läheb pool riigi sissetulekuks, kuna teine pool süüteo ülesleidjale antakse. Süüteo ülesandmise korral jagatakse pool ülesandja ja ülesleidja wahel.

Märkus 1. Kui ülesandja tundmata, läheb $\frac{1}{4}$ ülesleidjale ja $\frac{3}{4}$ riigi sissetulekuks.

Märkus 2. Aktsiisiametnikkudele ülesandja ega ülesleidja tasu ei anta.

§ 36. Konfiskeeritud asjade müügist sissetulnud summad lähewad täielikult riigi sissetulekuks.

§ 37. Käesolewa seaduse maksmahakamisega kaotawad maksu wuse end. Wene riigi aktsiisiseaduste (sead. kogu V köide 1901 a. wäljaanne ja 1912 a. järg) §§ 1035—1057 ja 1256—1272, Wabariigi Walitsuse poolt 18. jaanuaril 1920 a. mõnesuguste kaudsete maksude tõstmise kohta wastuwõetud seadus lit. III p. 1 ja Wabariigi Walitsuse poolt 9. aprillil 1920 a. mõnesuguste aktsiisiseaduste muutmise, täiendamise ja ära kaotamise kohta wastuwõetud määruse lit. II esimene osa, niipalju, kui need wiimased puutuwad tulitikuseadusesse.

§ 38. Käesolew seadus hakkab maksma

Lisa nr. 27.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tulitikumaksu seaduseelnõule.

Kaubandus-tööstusministeeriumi töös- tusosakond esines omal ajal ettepanekuga, et tulitikukarpide wälimuse parandamiseks praegune tulitikkude panderollimise wiis ära kaotataks ja et aktsiisimaksu tulitikkude pealt wõetakse proportsionaalselt wabriku produktsioonile.

Selle ettepanekuga ühinesid ka kodumaa tulitikuwabrikute omanikud. Oma ettepanekut põhjendasid nad sellega, et panderollid annawad tulitikukarpidele näotu wälimuse ja tarwitaja katkestades panderolli, saab toosi, millel panderollitükid peal lipendawad.

Peale selle jääks uuenduse elluwii- misel töö ja kulu ära, mida nüüd panderol- lide walmistamiseks ja nende kleepimi- seks toosidele ära tarwitatakse.

Panderollide asemel makstakse aktsiisimaksu tulitikkude pealt riigi sissetule-

kuks weerandaasta kaupa wabrikute poolt ära,

Maksustamine wäljalastud tikkude hulga järele ei ole wastuwõetaw, see nõuaks alalise ametniku nimetamist iga wabriku juurde, kes enne tulitikkude wäljalaskmist wabrikust kindlaks teeks nende hulga, aktsiisimaksu suuruse ja walwaks selle järele, et aktsiisimaks õigel ajal sisse makstaks, mis riigile kulukaks läheks wabrikute wäikese produktsiooni tõttu, kuna maksu summa õige arwestamine oleks ärarippuw ühest ametnikust.

Sisemaa tarwiduseks walmistatud tulitikkude pealt on makstud aktsiisimaksu:

1920 a. — 2.649.778 marka.

1921 a. — 2.239.578 „

1922 a. kuni 1. oktoobr. — 2.185.504 mk.

Et tulitikkude tarwitamise kaswamist waewalt tuntawalt loota on, siis on käesolewa seaduseelnõu wäljatöötamisel kodumaa wabrikute kasutajatega kokku lepitud ja aastane aktsiisimaks määratud kogusummas 3.500.000 marka, mis wastaks umbes 10 pennile toosi pealt.

Lisa nr. 28.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tulitikumaksu seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud tulitikumaksu seaduseelnõus leidis rahaasjanduse komisjon tarwiliku olewat teha muudatusi, mille hulgas tähtsamad järgmised.

Walitsuse esituses ettenähtud eripatendimaks otsustati ära jätta, mis maksude ühtlustamise mõttes otstarbekohasem: patendimaks nelja töötawa wabriku poolt annaks riigile kõigest 8.000 marka aastas, kuna aga sellega ühenduses olewad kulud, järelwalwe jne. alal õige tuntawad on.

Ühes selle muutusega jäid iseeneest wälja paragrahwid ja nende osad, kus ette nähtud oli patendimaksu tasumise kord ja karistuse määrad selle korra rikkumise eest.

Wälja jätta otsustas komisjon ka keelumääruse tikkude walmistamise kohta, mis igasugusel karedal pinnal tuld annawad. Sarnaste tikkude walmistamine, kui selle juures mitte walget woswori tarwitatud ei ole, on ainult soowi-

taw, eriti aga eksportkaubaks Inglise turu jaoks.

Wälja jäeti ka eritasu andmine trahwiraadest käesolewa seaduse rikkumise ülesandmise ja ülesleidmise eest, nii et nüüd kõik ettenähtud trahwirahad terwelt riigi kasuks lähewad.

Peale selle leidis komisjon tarwilikuks üksikuid paragrahwisid lühendada, ümber redigeerida ja ümber paigutada, mis aga oluliselt seaduseelnõu ei muuda.

Lisa nr. 29.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

RIIGIASUTUSTE PAIGUTAMISE SEADUSE TÄIENDAMISE KOHTA.

Riigikogu poolt 9. märtsil 1923 a. wastuwõetud riigiasutuste paigutamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) § 1-ses tähendatud eelkrediiti suurendatakse 15.082.500 marga wõrra.

Lisa nr. 30.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise kohta.

Esimene Riigikogu, wastu wõttes 9. märtsil 1923 a. riigiasutuste paigutamise seadust, lubas riigimajade ümberehitamise, remondi ja sisseseade muretsemise otstarbel teedeministeeriumile riigikassast eelkrediiti 13.169.000 marka. Selles summas oli ministeeriumi poolt ette nähtud peale kaubandus-tööstus- ja tööhoolekandeministeeriumide ruumide ümberehitamise ja remondi kulude, peaasjalikult wälisministeeriumi ümberehituse ja sisseseade muretsemise kulud, millest wälisministeeriumi ahjude sisseseadmiseks eelkrediidina nõutud summa tarwitamata jäi, sest ahjude asemel leiti otstarbekohasem olewat keskkütet sisse seada, milleks aga lisana 1.500.000 marka eelkrediiti tarwis läheb.

Nõutawa eelkrediidi suurem osa, 13.582.500 marka, läheb tarwis teedeministeeriumi jaoks Toompeal, Rahukohtu uul. nr. 1 maja omandamise ja tema koradaseadmise kuludeks. Tähendatud maja

oli omal ajal ostetud kaubandus-tööstus-ministeeriumi operatsiooni summadest riikliku turbatööstuse alal, kuid hiljem sai ta Wabariigi Walitsuse otsusega teedeministeeriumi waldamisele üle antud. Maja ostusumma ühes kreposteerimise kuludega on kokku 4.502.800 marka, ümberehitamise kulud tehnilise eelarwe järele 8.039.500 mk., kõrwalhoone ümberehitamise kulud tehnilise eelarwe järele 1.040.200 mk.

Selle maja kordaseadmiseks teedeministeeriumi nõuetele wastawalt on tungiw tarwidus sellepärast, et ministeerium ise ja maanteede inspeksioon praegu üürikorterites asuwad, samuti ka ehituspeawalitsus ja sisewete uurimise büroo, kuna Rahukohtu uul. nr. 1 ruumi leiaksid nii ministeerium, kui ka teised nimetatud asutused. Ehituspeawalitsus on koguni kohtuotsusega praegustest ruumidest wälja mõistetud ja sellepärast eriti raskest korterikitsikuses.

Lisa nr. 31.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadusele.

Ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividega paneb rahaasjanduse komisjon Riigikogule ette riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadust wastu wõtta.

Lisa nr. 32.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TÖÖLISTE ÖNNETUJUHTUMISTE KORRAL KINDLUSTAMISE SEADUSTE MUUTMISE SEADUSEELNÕU.

I.

Töökaitse-seaduse (Sead. kogu XI köide 2. jagu 1913 a. wäljaanne) §§ 372 ja 541 muudetakse järgmiselt:

§ 372. Käesolewa neljanda peatüki määruste alla kuuluwad kõik alljärgnewad ettewõtted, kui neis alaliselt wähe-malt wiit töölist tarwitatakse;

a) mäekaewandused, kiwimurrud ja teised tööstused, kus mineraalised maapinnast wälja tuuakse;

b) tööstused, kus saadusi ümber töötatakse, muudetakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müü-giks korda seatakse, katki lõhutakse ehk ära hukatakse, ehk kus materjalid (ained) ümber moodustatakse, ühes arwatud laewade ehitus ning elektri ja igasuguse muu liikuwa jõu saawutamine, transformeerimine ja ülekandmine;

c) hoonete, raudteede, uulitsaraudteede, sadamate, laewatehaste, sildade, kaanalite, jõeteede, tänowate, tunnelite, sildade alusmüüride (wiaduktide), musta-wee torutiste, kraawide (weejuhtimise), kaewude, telegraafi ja telefoni sissea-dete, elektri tööasutuste, gaasiwabrikute, weewärkide ehk muude ehitustööde ehi-tamine, uuendamine, korrashoidmine, pa-randamine, ümberehitamine, ja mahakis-kumine, niisamuti ka alusmüüride (wun-damentide) ning igasuguste teiste eel-tööde tegemine, ülemalnimetatud ehituste ja hoonete jaoks;

d) inimeste ja asjade wedu maantee-del, tänowatel, raudteedel, sisemistel weetee-del kui ka kaupade käsitamine dokkides, sadamasildadel, ladudes, wälja arwatud asjade käsitsi wedu.

§ 541. Önnetuhtumistel ettewõtetes, mis üles loetud töökaitse-seaduse § 372 ja kus töölistearw alla wiie, wälja arwatud riigi päralt olewad ettewõtted, on ette-wõtte omanikud kohustatud tasu maksma käesolewa seitsmenda peatüki määruste järele töölistele, sugu ja wanaduse peale waatamata, kes tööde juures ehk nende tagajärjel saadud kehaosade wigastuse tõttu tööjõu on kaotanud kauemaks kui kolmeks päewaks. Kui önnetuhtumisele surm järgneb, maksetakse tasu perekon-naliigetele, kes üles loetud § 552.

II.

Märkused 1 ja 2 töökaitse-seaduse § 541 juures kustutatakse maha.

III.

Töökaitse-seaduse §§ 403 ühes märku-sega ja 404, teedeseaduse (sead. kogu köide XII, 1. jagu 1916 a. wäljaanne) §§ 642 p. 2, 643, 646, 647 ja 649 tähenda-tud tööpäewade arwu kakssada kaheksa-kümmend ning töökaitse-seaduse §§ 556, 557, 622, 623, 689, 703, 732 ja 733 tähenda-tud tööpäewade arwu kakssada kuus-kümmend asemel lugeda kakssada ühek-sükümmend wiis.

IV.

Töökaitse-seaduse § 406 ja teedeseaduse § 660 sõnad „тридцати шести рублей и, притом“ kustutatakse maha.

V.

Töökaitse-seaduse § 408 sõnade „ста рублей“ asemel tuleb lugeda „kümnetuhande marga“.

Lisa nr. 33.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine töökaitse komisjoni seletuskirjaga.)

töölise õnnetujuhtumiste korral kindlustamise seaduste muutmise seaduseelnõule.

Maksew seadus käsitab kahte õnnetujuhtumiste läbi tööjõu kaotanud töölise kindlustuse wormi: esimene töölise kinnitamine ja teine — tööandja kohustus wigasaanud töölisele kindlustust anda. Esimene worm võimaldab töölisele ja teenijatele muidugi suuremaid eesõigusi pensioni saamise kindlustuse mõttes, sest individuaalse wastutuse juures pensionäär tihti riskeerib kaotada oma pensioni tööandja maksujõuetuse, tööstus-ettevõtete sulgumise puhul jne. Sellepärast on töölise huvides, et kinnitus oleks laiendatud võimalikult kõigi tööstusettevõtete peale. Kuid makswa seaduse (töökaitse-seaduse § 372) järele on õnnetujuhtumiste vastu kinnitamine sunduslik ainult nende wabrikutööstuste, mäe, määrtööstuste, raudteede, siseweteede, laewasõidu ja tramwai ettevõtete kohta, kus alaliselt tegewuses mitte vähem kui 20 töölise ja tarwitusel on aurukatlad ja masinad, mille käimapanemiseks looduse ehk looma jõudu tarwitatakse, samuti ka need ülaltähendatud ettevõtted, kus küll aurukatlad wõi masinaid ei tarwitata, kuid alaliselt tegewuses mitte vähem kui 30 töölise.

Ülaltähendatud põhjustel on soovitaw kinnitamine võimalikult kõigi tööstusettevõtete peale laiendada, töölise arwu peale waatamata. Kuid tegelikkude raskuste tõttu, mis kinnitamise laiendamisel liig väikeste ettevõtete peale ette tulewad Eesti töölise kinnitusühisuse üleliigse koormamise mõttes, arwesse wõttes nende väikeste ettevõtete arwestamise

raskusi, oleks ettewaatlikum, kui kinnitamist alata nendest ettevõtetest, kus vähemalt 5 töölise tegewuses on, waatamata sellepeale, kas aurukatlad ehk masinaid tarwitatakse wõi mitte, nagu seda praegu teostatakse töökaitse komisjariide järelewalwe allumise suhtes.

Ühes sellega laieneb ka ettevõtete hulk, millede kohta kawatsetakse ellu wiia kinnitamine, nimelt wõetakse tarwitusele sama kindlaksmääratud „tööstusettevõtte“ mõiste, mis rahwuswahelistel töökonwerentsidel terve rea konwentsioonide kohta kindlaks määratud.

Samuti laieneb kinnitamine uuesti ka ehitusettevõtete kohta, missugused käesolewal ajal alluwad töökaitse-seaduse §§ 541—597, mis käsitawad tööandja individuaal wastutust; peale selle weel transport-ettevõtete kohta.

Nende ettevõtete kohta, kus vähem kui 5 töölise, jääb töökaitse-seaduse §§ 541—597 põhjal alles ülaltähendatud tööandja individuaal wastutus.

Endine kord, mille järele riigi päralt olewate tööstusettevõtete töölisele õnnetujuhtumise puhul tasu määratakse eriliste seaduste alusel, jääb makswaks. Mis puutub aga maakondade ja linnade tööstusettevõtetesse, samuti ka riigi põlewikiwi („Riigi Teataja“ nr. 83 — 1922 a. seadus nr. 48 § 4) ja riigi turbatööstustesse („Riigi Teataja“ nr. 87 — 1922 a. seadus nr. 55 § 5), siis alluwad nemad neile samadele wigasaanud töölise kindlustamise seadustele, kui eraettevõtetedki.

Wigasaanud töölisele pensioni määramiseks, tema aasta töötasu wäljaarwamisel on keskmiseks tööpäewade arwuks wõetud 260, ehk enam uemates seadustes 280. Enne, kui oli weel hulk pühi, wastas see arw ka enam-wähem tõelikkusele. Kuid nüüd, kus pühade arw on tuntawalt wähenenud ja 7. dets. 1922 a. seaduse („Riigi Teataja“ nr. 155/156 — 1922 a. seadus nr. 93) järele ainult 17 päewa aastas, on ka aasta tööpäewade arw muidugi suurenenud. 52 pühapäewa ja 17 püha annawad 69 mittetööpäewa, selle mahaarwamise puhul kogu aastapäewade arwust 365 — jääb 296 ehk ümmarguselt 295 tööpäewa, missuguse arwuga ka kawatsetakse seaduse wastawates paragrahwides arwusid 260 ja 280 muuta.

Ka töölise seisukohast on ettepanud kawa kasulik, kuna endiste määruste järele pensioni wäljaarwamisel aluseks wõeti päewapalk kaswatatud 260 (280)

peale; eelnõu järele sünnib aga kaswata-mine 295 peale.

Näituseks on I ja II jaoskonna töökaitse kommissari ringkonna kinnitusameti piirkonnas mustatöölise keskmine päewapalk 180 marga peale kindlaks määratud. Wigastuse korral, mis endaga kaasa tooks pensioni maksmise kohustuse, saaks töö-lise päewapalk kaswatatud eelnõu järele 295 päewa peale ning saadud summast 100% tööjõu kaotuse puhul wälja maksetud pensioniks $\frac{2}{3}$ (180 m. \times 295 = 53.100 marka; sellest $\frac{2}{3}$ teeb wälja 35.400 marka aastas).

Sennise töökaitse-seaduse järele oleks see summa wälja teinud 180 m. \times 260 = 46.800 m., sellest $\frac{2}{3}$ = 31.200; teedeseaduse põhjal oleks aga resultaat olnud: 180 m. \times 280 = 50.400 mk., millest $\frac{2}{3}$ = 33.600 mk. Nii on esimesel juhtumisel wahe 4.200 marka aastas, teisel juhtumisel aga 1800 marka. Siin ettetoodud näitus 100% tööjõu kaotusega on wäga harwa ette tulew. Enamjagu kõigub tööjõu kaotuse protsendi suurus 40—70% wahel, nii et eelpoolnimetatud pensionide summade wahe aastas wastawalt ka wäheneb.

Edasi on kinnitatud tööliste ja samuti ka raudteetöölise kohta seaduses (töökaitse-seaduse § 406 ja teedeseaduse § 650) ette nähtud, et pensionide asemele wõiwad antud saada ühekordsed wäljamaksud, kui aasta pension ei tõuse üle 36 rubla ja sealjuures 15% wigasaanu aastapalgast. Et summa 36 rbl. käesolewa aja nõuetele sugugi ei wasta, on mõeldud teda maha kustutada ja järele jätta ainult tähendatud 15% norm.

Lõpuks on § 408 ette nähtud, et kinnitusühisuse juhatusel on õigus ettewõtete juhatajaid trahwida kunni 100 rbl.

Kokkukõlas üldise trahwi normide kõrgendamise kohta ja administratiiw asjus, kawatsetakse ka käesolewal juhtumisel 100 rubla asemel arwata ülemmäärana 10.000 marka.

Lisa nr. 34.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

EESTI-LATWIA WAHELISE RAUDTEE-KONWENTSIIONI KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Konwentsioon Eesti ja Latwia wahel otsekoheste reisijate ja kaubaweo

raudteeühenduse üle, ühes tema juures olewa walitsuswolinikkude protokolliga, ja määrustik reisijate, nende bagaashi ja kaubaweo kohta Eesti ja Latwia raudteede otseühenduses, mis alguskirjas mõlema riigi walitsuswolinikkude poolt Riias juulikuu kahekümnekaheksandal päewal ükstuhat üheksasada kahekümnesimesel aastal alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konwentsioon ühes protokolliga ja määrustik awaldatakse alamaljärenewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 35.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine wäliskommisjoni seletuskirjaga.)
seadusele Eesti-Latwia wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise kohta.

Konwentsioon jaguneb järgmistesse osadesse:

1. Konwentsioon.
2. Protokoll.
3. Määrustik reisijate, bagaashi ja kaubaweo üle.
4. Kokkulepe otsekoheste ühenduse ja wagunite kasutamise üle, mis 3 osasse jaguneb.
 - I. Reisijate, bagaashi ja kauba wedu.
 - II. Wagunite kasutamine.
 - III. Lisad.
5. Kokkulepe kitsarööpalisel teel, Mõisaküla-Walga ja Walga-Hoppa liinidel liikumise awamise üle.
6. Kokkulepe Tallinn-Riia wahelise otsekoheste reisijate rongide liikumise üle.
7. Kokkulepe Walga sõlmes liikumise üle.

P. p. 1, 2, 3 all tähendatud osad tulewad Riigikogu kinnitusele, p. p. 4 ja 5 — Wabariigi Walitsuse, p. 6 — teedeministri ning p. 7 — kinnitatud allakirjutamisega walitsuswolinikkude poolt.

Peajooned konwentsioonis on järgmised: mõlemites riikides kindlaksmääratud suurema tegewusega jaamades müüakse otsekoheste reisipiletid teise riigi raudteejaamadesse ja nende jaamade wahel bagaashi wedu sünnib otsekoheste dokumentidega. Need jaamad on Eestis: Tal-

linn, Baltiski, Haapsalu, Tapa, Narwa, Tartu, Walk ja Irboska. Kitsarööpalisel: Pärnu, Wiljandi, Mõisaküla, Tallinn Pea ja Tallinn Sadam.

Tarbekorral saavad ka teised jaamad otsekoheesse ühendusesse määratud. Läti jaamad: Walmiera, Cesis, Riga, Jelgawa, Meitene, Liepaja, Wentspils, Daugawpils, Rēzekne, Zilupe.

Jaamades, kus tolliasutused on, sünnib багаaши järelwaatus koha peal ärasaatejaamas ja sihtjaamas; piirijaamas antakse see багааш üle ilma järelwaatuseta tolli plommide all.

Samuti sünnib ka kaubabagaaши wedu, kus weoraha kõige tee eest ärasaatejaamas ära maksetakse.

Kaubawedu sünnib kindlaksmääratud jaamade wahel otsekoheste dokumentide järele, kusjuures iga riigi tee weoraha oma piirides weo eest ärasaatejaamas ehk sihtjaamas sisse nõuab (kunni piirijaamani ehk piirijaamast).

Need jaamad on Eestis: Tallinn, Baltiski, Haapsalu, Rakwere, Narwa, Jõgewa, Tartu, Walk, Wõru, Petseri, Irboska. Kitsarööpalisel: Pärnu, Wiljandi, Mõisaküla, Tallinn Sadam, Tallinn Pea, Koi-küla.

Kaubawedu sünnib ilma ümber laadimata piirijaamades, wagunid antakse üle üksteisele wahetusega tähtajalise tagasiandmisega 30 päewa jooksul. Spetsiaalwagunid antakse üle ilma wahetuseta tagasiandmisega 15 päewa jooksul.

Kitsarööpalisel liinil sünnib liikumine Mõisaküla Walga wahel Eesti transiitrongidega, Walk-Koiküla-Mõniste wahel Läti transiitrongidega, millele Eesti wagunid juurde haagitakse. Läbilaskmise eest, ühe riigi wagunid teise riigi kitsarööpalise tee peale on maks määratud 3 kuldkopikat telg-kilomeetri pealt, millest 27% weokuludeks ja 73% teekuludeks arwatud.

Kitsarööpalise tee ühenduse korraldamise kulude katmiseks Läti piirides wõtub Eesti walitsuse oma kanda pool nendest kuludest, mis ühenduses on Eesti ja Läti Walga wahelise liikumise kordaseadmiseks tarwilikud, nimelt Eesti arwele tuleb 650.000 marka.

Konwentsioon pannakse ajutiselt käima 16. augustist, kitsarööpalisel teel liikumine algab 1. septembrist.

Peale selle Eesti raudtee müüb Läti raudteedele kaks kitsarööpalist wedurit, à 15.300 kuldrubla eest.

Otsekoheste reisipiletite müümise kui ka багааши otsekoheste weo toimetamise suhtes on ette nähtud, et rahaministeerium, igauks omas riigis, määrab kindlaks Eesti-Läti rahakursi wähemalt kuu aja peale.

Lisa nr. 36.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU TOETUSSUMMADE KOHTA MAAKONNA OMAWALITSUSTELE.

§ 1. Riigi summadest määratakse toetuseks algkoolideõpetajate palkade maksmiseks 1923 aastal:

Harju maakonnawalitsusele	11.590.500.—
Wiru	14.078.600.—
Petseri	7.793.000.—
Wõru	9.023.700.—
Walga	4.366.200.—
Wiljandi	9.725.250.—
Tartu	15.046.750.—
Pärnu	10.057.250.—
Järwa	8.657.650.—
Saare	7.197.350.—
Lääne	7.463.750.—
Kokku	105.000.000.—

§ 2. Maakonnawalitsused annawad riigilt saadud toetusrahadest alewiwalitsustele toetuseks edasi summad, mis nad 13. mai 1921 a. õpetajate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 41 — 1921 a.) järele 1923 aastal alewite õpetajate palkadeks maksuma olid kohustatud. Lahkumineku maakonna- ja alewiwalitsuste wahel nende summade kindlaksmääramise asjus lahendab lõpulikult haridusminister.

§ 3. Riigi 1923 a. eelarwes, rahaministeeriumi alal, operatsiooni fondina määratud krediit 105.000.000 marka, laenuks omawalitsustele õpetajate palkade maksmiseks, tarwitatakse toetussummade andmiseks. Kunni käesolewa seaduse maksmahakkamiseni rahaministeeriumi poolt sellest krediidist maakonnawalitsustele wäljaantud laenu loetakse toetussummadeks § 1. tähendatud jaotuse arwel.

Lisa nr. 37.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**(Ühine rahaasjanduse komisjoni seletuskirjaga.)****seaduseelnõule toetussummade kohta maakonna omawalitsustele.**

Õpetajate palgaseadusega on pandud maakonna omawalitsuste peale rahalised kohustused, millede katmist nende sissetulekud praegusel kujul ei võimalda.

30. mail 1922 a. Riigikogu poolt vastu võetud seadusega („Riigi Teataja“ nr. 74/75 — 1922 a.) määrati 100 miljonit marka krediiti protsendita laenude andmiseks maakonna omawalitsustele nende 1922 a. eelarwete puudujääkide katteks kooliõpetajatele palgamaksmise osas.

Sel alusel väljaantud laenude summad said määratud välja minnes tegelikkudest kuludest algkooliõpetajate palkadeks igas maakonnas.

Hiljem, Riigikogu poolt 8. webruaril 1923 a. vastu võetud seadusega („Riigi Teataja“ nr. 26 — 1923 a.) muudeti väljaantud laen toetussummaks. Sellega loodud pretsedendi alusel, et toetussumma jaotatakse tegelikkude väljaminekute põhjal õpetajate palkadeks, arwesse võtmata teisi võimalikka aluseid dotatsioonide ja subwentsioonide määramisel (näituseks, maakonnawalitsuse üldine rahaline seisukord; elanikkude arw, maksudega koormatus jne.), — arwas Wabariigi Walitsus otstarbekohaseks jaotada ka 1923 a. määratud laenu maakonnawalitsuste wahel. Et wiimaste poolt 1923 a. eelarwete kokkuseadmisel on arwesse võetud laenu muutmine toetussummaks, milleta neil võimatu eelarweid tasakaalu wiia, peab Wabariigi Walitsus tarwilikuks muuta 1923 a. laen subwentsiooniks maakonna omawalitsustele. Kuna Riigikogu poolt 8. webruaril 1923 a. vastu võetud õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse § 9. põhjal tuleks majanduslikult lahutatud alewites 50% algkooliõpetajate palkadest tasuda alewiwalitsustel, mis 1922 a. toetussumma määramisel maakonnawalitsuste kanda oli, siis on esitatawas seaduseelnõus ette nähtud wiimaste kohustus wastawate summade üleandmiseks alewiwalitsustele.

Lisa nr. 38.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS**TEEDEMINISTEERIUMI 1923 A. MAANTEEDE JA SILDADE ERAKORRALISE EELARWE SUMMADEST TOETUS-ANDMISE KOHTA MAAKONNA-WALITSUSTELE.**

Teedeministeeriumi 1923 a. erakorralise eelarwe summadest, ette nähtud I peatükis p. 7 all maanteede ja sildade ehitamiseks, õigustatakse teedeministrit toetussummasid maakonnawalitsustele maksma teede ja sildade parandamiseks.

Lisa nr. 39.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**seadusele teedeministeeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest toetusandmise kohta maakonnawalitsustele.**

Maanteede walitsuse likwideerimise tõttu ei ole riigil wastawa asutuse puudusel võimalik tarwilikku maanteede ja sildade ehitus- ja parandustöid ette võtta, waatamata selle peale, et selleks otstarbeks teedeministeeriumi 1923 a. eelarwega 59.010.000 marka määratud on. Meie maanteed aga nõuawad korraspidamist, ning see ülesanne langeb praegu täielikult maakonnawalitsuste peale, kes teede riikliku ülalhoidmise lõpetamise tõttu oma jõududega seda täita ei suuda, ning selles asjus on riikliku toetuse andmine mõõdapäsemata. Omalt poolt arwan kõige otstarbekohasema olewat käesolewal aastal seda tungiwat tarwidust lahendada sel näol, et maakonnawalitsustele saaks teedeministeeriumi 1923 a. erakorralise eelarwe summadest ettenähtud I peatükis p. 7 all, toetusraha välja makstud, maanteede walitsuse poolt kokkuseatud ja teedeministeeriumi Riigikogu eelarwekomisjonile esitatud eelarwete järele. Sellega oleks siis ka I Riigikogu poolt awaldatud kindel soow täidetud.

Lisa nr. 40.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

teedeministeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetusandmise seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 4. juulist s. a. esitati Riigikogule seaduseelnõu teedeministeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest toetusandmise kohta maakonnawalitsustele.

Omawalitsuse komisjon 13. juulil s. a. läbi waadates eelnõu ühineb Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga üldiselt.

Komisjon on eelnõus teinud üksikud redaktsioonilised parandused; peale selle on eelnõu täiendanud § 2., mille järele teedeministeriumile õigus antakse maakonnawalitsustele toetuseks antud summade tarwitamist rewideerida ja nende kohta aruandeid nõuda.

Lisa nr. 41.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TAPAMAJADE JA LIHA JÄRELWAATUSE SEADUSEELNÕU.

Üldised määrused.

§ 1. Tapamajade ja liha järelwaatuse korraldus kuulub põllutöoministri wõimkonda, missugust ülesannet põllutöominister teostab loomaterwishoiu peawalitsuse kaudu.

§ 2. Omawalitsuse- ja eratapamajad ning liha järelwaatuse asutused kuuluvad sisemise korra, terwishoiu kui ka isikliku koosseisu poolest loomaterwishoiu peawalitsuse järelwalwe alla.

Märkus 1. Tapamajade sisemise korra, tapaloomade ja liha järelwaatuse asjus annab ligemaid määrusi loomaterwishoiu peawalitsus põllutöoministri kinnitusel.

Märkus 2. Kõik ärilised ettewõtted, kus liha lihakaubaks (konserwiks jne.) ümber töötatakse, kuuluvad loomaterwishoiu walwe alla.

§ 3. Omawalitsused on kohustatud hoolt kandma, et linnades, alewites, kui ka rahwarikkamates kohtades oleksid

awalikud tapamajad ja liha järelwaatuse punktid.

Märkus 1. Tapamajade awamisel on kohalikkudel omawalitsustel eesõigus.

Märkus 2. Linnades ja alewites, kus elanikkude arw üle 3000, on tapamajade asutamine sunduslik.

§ 4. Linnal, alewil ja teistel omawalitsustel on oma piirkonnas „sunduslik tapamaja“ ja „sundusliku liha järelwaatuse“ teostamise õigus.

Märkus 1. Sundusliku liha järelwaatuse all mõistetakse keeldu inimestele toiduks lubatud loomade lihaga kaubelda ehk teda inimestele toidu walmistamiseks tarwitada anda ilma loomaarsti poolt järele waatamata ja tembeldamata.

Märkus 2. Sundusliku tapamaja tarwitamise all mõistetakse keeldu § 5. tähendatud loomade tapmist ette wõtta väljaspool kogukondlikku ehk eratapamaja, mis selle seaduse põhjal loomade tapmiseks on awalikuks tarwitamiseks määratud.

Märkus 3. Kui linnas awalik tapamaja olemas, wõib Wabariigi Walitsus linnawalitsuse soowil selle tapamaja tarwitamist linna ümbruskonnale sunduslikuks teha kunni 3 kilomeetri kauguseni.

Märkus 4. Linnades ja piirkonnades, kus asub „sunduslik tapamaja“ kuuluvad sundusliku järelwaatuse alla ka niisugused tapaloomad, kes määratud loomaomaniku oma majapidamiseks.

§ 5. Järelwaatuse alla selle seaduse mõttes kuuluvad weiste, lammaste, sigade, hobuste liha ja walitsuse erilisel korraldusel ka teiste loomade liha.

Märkus. Liha all selle seaduse mõttes mõistetakse liha harilikus mõttes ja ka toiduks tarwitatawaid looma kehaosasid ning orgaane ning neist walmistatud worste, konserwe ja muid saadusi.

§ 6. Kus omawalitsusel tapamaja ei ole, ehk kus awatud omawalitsuse tapamaja ei wasta tapamaja nõuetele, wõib kohalik omawalitsus loomaterwishoiu peawalitsuse nõusolekul teostada sunduslikku tapamaja tarwitamist eratapamajas.

Märkus. Era eksport-tapamajad, mis selleks lubatud loomaterwishoiu peawalitsuselt, wõiwad asuda omawalitsuse tapamaja piirkonnas.

§ 7. Kui omawalitsus ei teosta sunduslikku liha järelwaatust, on loomaterwishoiu peawalitsusel õigus tarwilistes koh-

tades sunduslikku liha järelwaatust omal kulul senni teostada, kunni kohalik omavalitsus seda teostamist oma arwele wõtab.

§ 8. Hädatapmisi on lubatud ka väljaspool tapamaja toimetada, kui karta on, et loom enne tapamajaja jõudmist otsa wõib saada, kas õnnetujuhtumise wõi mõne ägeda iseloomuga haiguse tõttu. Niisuguste õnnetujuhtumiste hulka kuuluvad pealuu, selgroolülide, puusaluu murdmised, rasked haawad, rasked werejooksud, äge puhutushaigus, lümmatuse hädadoht, raske sünnitus ning muud sarnased juhtumised. Hädapärast tapetud looma ei ole lubatud enne loomaarstlikku järelwaatust tükkiudeks jagada ega kopsu, südant, maksa ja neere kehast eraldada.

§ 9. Awalikkude tapamajade tegewuspiirkonda on lubatud liha sisse tuua loomaterwishoiu peawalitsuse erimääruste põhjal. Sissetoodud liha ja lihasaaduste järelwaatust korraldatakse omawalitsuste tapamajades wõi erilistes järelwaatuse punktides.

§ 10. Tapamajas tapetawaid loomi peab loomaarst enne ja pärast looma tapmist järel waatama selgusele jõudmiseks tapalooma terwislise seisukorrast ja liha kõlbulikkusest toiduks.

Märkus 1. Alewites ja maakohtades, kus awalikku tapamaja ei ole, wõivad eraisikud loomaterwishoiu peawalitsuse loaga asutada terwishoiu nõuetele wastawates ruumides loomadetapmise kohti. Niisugused tapmiskohad kuuluvad ametliku loomaarsti järelwalwe alla.

Märkus 2. Tapamajas töötawate loomaarstide ja teiste teenijate arw peab wastama tööhulgale.

§ 11. Tapamajades wastutawaks — selle seaduse mõttes — juhatajaks on loomaarst, keda wastaw omawalitsus walib ja loomaterwishoiu walitsus ametisse kinnitab. Eratapamaja juhataja määratakse ametisse loomaterwishoiu peawalitsuse poolt tapamaja omaniku arwel.

Märkus 1. Juhatajaks loomaarstiks wõiwad olla, kes loomaterwishoiu peawalitsuse poolt kindlaksmääratud aja jooksul erialal mõnes suuremas tapamajas on töötanud.

Märkus 2. Tegelikkuudeks liha järelwaatajateks nii tapamajades kui ka liha järelwaatuse punktides wõiwad olla üks loomaarstid.

§ 12. Liha järelwaatuse ja sellega ühenduses olewate tööde eest saab loomaarst tasu tapamaja omanikult kas kindla kuupalga näol ehk kui kindla kuupalgalist loomaarsti ametis ei ole, siis iga järelwaadatud looma wõi üksiku lihatüki eest loomaterwishoiu peawalitsuse poolt iga aasta kohta üle kogu riigi kindlaksmääratud taksi järele. Tapamaja walitsus on kohustatud loomaarstile määratud tasu tapamaja tarwitajailt wõi isikutelt, kes liha loomaarstlikule järelwaatusele toowad, sisse nõudma.

Märkus. Tasu saawad eksport- ja muude eratapamajade loomaarstid tapamajade omanikkude arwel Eesti panga osakondade kaudu, kuhu tapamajaomanikul pooleaasta wiisil loomaarsti tasu tuleb ette sisse maksta.

§ 13. Kui omawalitsus on otsustanud sunduslikku liha järelwaatust lõpetada oma piirkonnas, on ta kohustatud sellest loomaterwishoiu peawalitsusele teatama, kes wõib omalt poolt sunduslikku liha järelwaatust edasi teostada ehk awalikult teatada, et sunduslik liha järelwaatus selle omawalitsuse piirkonnas on oma maksuse kaotanud.

Tapamajad.

§ 14. Tapamajad tulewad ehitada tulekindlast materjaalist kõiki tehnika ja terwishoiu nõudmisi silmas pidades terwishoiu nõuetele wastawa maatüki peale võimalikult raudtee ligidale. Tapamaja ehitused ühes õuega peawad teistest asutustest kindla aiaga eraldatud olema.

Märkus. Alewites ja külades on lubatud loomaterwishoiu peawalitsuse nõusolekul tapamaja puust ehitada.

§ 15. Tapamajad peawad olema warustatud sisseseadetega, mis selle töötuse ja loomaarstliku liha järelwaatuse alal tarwis lähewad. Sooltepesemiseks peab olema eraldi ruum, niisama eraldatud ruum jõumasinale, mis õhku wõiwad rikkuda. Tingitult toiduks kõlbliku liha steriliseerimiseks ja inimeste toiduks kõlbmata liha häwitamiseks peawad tapamaja juures olema tarwilised sisseseaded eraldatud ruumis. Tapamaja juures peab olema tema tarwiduste täitmiseks wastaw laboratoorium tarwiliste mikroskoopide, riistade ja sisseseadetega ja tuba walwekorra lihawaataja loomaarsti jaoks ning eraldatud ruumid tapamaja tööliste pesemise ja riidessepanemise jaoks.

§ 16. Tapamaja juures peavad olema awarad, walged, hea õhuwahetusega, weekindlate põrandatega ja korraliku kanalisatsiooniga talliruumid, tapaloomade ajutiseks mahutamiseks kunni nende tapmiseni. Ka taudiste ja taudikahtlaste loomade eraldamiseks kui ka sarnaste loomade tapmiseks peab eraldi ruum olema.

Märkus. Loomaterwishoiu peawalitsuse nõusolekul wõiwad olla alewite ja külade tapamajad ilma eritapmisruumeta taudiste ja taudikahtlaste loomade tapmiseks.

§ 17. Tapamajade ehituste piirkonnas on loomade pidamine, peale ketikoerte ja tarbehobuste, keelatud.

§ 18. Tapamajade, lihasaadusi ümbertöötawate wabrikute ja utilisatsioonasutuste ehitus ja ümberehitusplaanid kinnitatakse ehitustehniliselt ehitusseaduses ettenähtud asutuste poolt, kui nad loomaterwishoiu peawalitsuselt heaks kiidetud.

§ 19. Tapamajad ja liha järelwaatuse punktid, kui nad oma ehituse, sisseade ja korra suhtes ei wasta selle seaduse nõuetele, pannakse põllutöoministeeriumi korraldusel kinni; ajutiselt kui puudused kõrwaldatawad, jäädawalt kui puudused kõrwaldatawad ei ole.

§ 20. Linna- ja maakonnawalitsustel on õigus tapamajades, liha järelwaatuse punktide ja lihasaaduste ümbertöötawate asutuste tegewuse järele walwata ja määrusi anda nende tegewuse ja walitsemise kohta.

Neid määrusi kinnitab loomaterwishoiu peawalitsus.

§ 21. Tapamaja juhataja korraldusi on kohustatud täitma kõik tapamajas ja tapamaja piirkonnas töötawad isikud. Tapamaja juhatusel on õigus korralduste wastu eksijaid ja korralikku tegewust takistajaid isikuid tapamaja piirkonnast eemaldada.

§ 22. Tapaloomi, keda on pikemat maad jala aetud ehk raudteed mööda kaugele toodud tapamajadesse ja loomi, kes on wäsinud ehk higised, peab enne tapmist lastama puhata, suwekuudel mitte vähem kui 8 tundi ja talwekuudel 4 tundi. Pärast nimetatud aega tulewad loomad loomaarsti poolt nende terwise seisukorra suhtes järele waadata ja saadud andmete järele kas tapmiseks lubada ehk walwe alla jätta.

§ 23. Kui tapalooma ülewaatamise juures ilmsiks tuleb loomataud ehk taudikahtlus, millest teatamine sunduslik, peab tapamaja juhataja sellest wiibimata tea-

tama ametlikule loomaarstile, kelle jaoskonnast taudihaige ehk taudikahtlane loom pärit on, kui ka kohalikule maakonna, linna wõi jaoskonna loomaarstile.

§ 24. Loomade tapmine peab sündima kiirelt ja ilma peatamiseta, tarwitades ainult lubatud tapmiswiisi. Tapmiswiisi määrab kindlaks loomaterwishoiu peawalitsus.

Märkus. Rituaal tapmiseks annab luba Wabariigi Walitsus.

§ 25. Kui liha järelwaatuse juures loomaarst leiab liha inimestele toiduks kõlbmata oletat, on ta kohustatud teda kinni pidama ja sellest lihaomanikule ja tapamaja juhatajale ehk nende asemikkudele teatama. Kinnipeetud liha kõlblikkuse kohta teeb juhataja ehk tema asemik otsuse, liha kas ära kasutada tehniliseks otstarbeks ehk kui see wõimalik ei ole, mõnel muul teel kahjutuks teha.

§ 26. Leiab aga loomaarst, et liha on tingitult kõlblik, siis on ta kohustatud seda ajutiselt kinni pidama ning sellest tapamaja pidajale ja loomaomanikule ehk nende asemikkudele teatama, ära määra-tes liha toiduks kõlblikuks tegemise wiisi.

Märkus. Linnades ja maakohtes, kus elanikkude arw üle 5 tuhande, ning sunduslik liha järelwaatus sisse seatud, tulewad awada tingitult kõlbliku kuid toiduks kõlblikuks tehtud liha tarwis erilised müügikohad, mille korralduseks põllutöominister erimäärusi annab.

§ 27. Liha kõlbmatuks ehk tingitult kõlblikuks tunnistamise puhul teeb tapamaja juhatus akti, millest lihaomaniku soovil temale ärakirja wälja annab.

§ 28. Tapamajas tapetud loomade eest, kui kogu loom kõlbmatuse pärast ära häwitatakse, maksetakse loomaterwishoiu peawalitsuse erikrediidist, mis saadud riigi protsendimaksu summadest tapaloomade pealt („Riigi Teataja“ nr. 65/66 — 1920 a.) loomaomanikule kahjutasu; tasu maksetakse tapamaja juhatuselt kokkuseatud aktide põhjal häwitatud liha poole wäärtuse suuruses kohalikkude turuhindade järele.

§ 29. Enne liha loomaarstlikku järelwaatust on keelatud tapetud looma kehaosasid kõrwaldada; neid peab wastawa looma juures nii alal hoidma, et kahtlust ei saaks tekkida nende päritolemise kohta.

§ 30. Hobuste tapmiseks ja nende liha järelwaatamiseks peab tapamaja juures eraldi ruum olema.

Märkus. Alewite ja külade wäiksemates tapamajades wõib hobuseid tappa üldises tapamaja ruumis.

§ 31. Kui omanik tapamaja juhataja otsusega liha kõlblikkuse kohta rahul ei ole, on temal lubatud 24 tunni jooksul liha oma ekspertidel üle waadata lasta, milleks tapamaja juhataja oma otsuse täidewiimist 24 tunniks edasi lükkab. Sellejuures jääb lihaomanikul õigus tapamaja walitsuselt harilikul kohtu teel kahjutasu nõuda. Kui kohus leiab, et liha asjata konfiskeeritud oli, saab omanik tapamaja kassast tasu liha wäärtuse suuruses.

§ 32. Liha järelwaatamise eest selle seaduse põhjal ja tapamaja tarwitamise eest on omawalitsus õigustatud wõtma maksu takside järele, mida omawalitsused wälja töötawad ja loomaterwishoiu peawalitsus kinnitab vähemalt ühe aasta peale. Need taksid ei tohi kõrgemad olla kui kulude katmiseks tarwilik, mis tekiwad liha järelwaatamisel kui ka tapamaja korraspidamisel, kulude hulka ka ehituste ja sisseseadete amortisatsiooni harilikka protsenta arwates.

Seal, kus ühenduses kogukondliku tapamajaga on iseäralised turuplatsid, karjaaiad ja loomatallid, on wastaw kogukond õigustatud nende tarwitamise eest tasu wõtma loomaterwishoiu peawalitsuse poolt kinnitatud takside järele.

§ 33. Kui liha, mis awalikus tapamajas wõi liha järelwaatuse kohas loomaarstlikult järele waadatud ja tembeldatud teise kogukonda wiiakse, kus sunduslik liha järelwaatus maksew, on selle kogukonna omawalitsusel õigus tarbekorral teistkordset liha järelwaatust korraldada. Teistkordne liha järelwaatus on maksuta.

Eratapamajas tapetud loomade liha, mis ametliku loomaarsti poolt järele waadatud ja tembeldatud, on lubatud siseturul müügile ilma uue sundusliku järelwaatuseta.

§ 34. Selle seaduse põhjal wäljaantud määruste rikkujaid karistatakse kunni 3 kuulise wangistusega, kui üldises riigi seaduses kõrgem trahw ette nähtud ei ole.

Lisa nr. 42.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tapamajade ja liha järelwaatuse seaduseelnõule.

Lääne-Euroopa riikides on tapamajade ja liha, kui tähtsama rahwa toiduaine ter-

wishoidliku järelwalwe kohta kindlad riiklikud seadused maksmas. Wenemaal niisugust seadust ei olnud. Asja korraldati siseministri ringkirjade ja kuberneride heaksarwamise järele. Wene pärandusena on sellepärast ka meil praegu ses asjas kord maksew, mida mitte kindlad seadused ei normeerid, mis sellepärast kõigul on ja praegu kultuurriikides ses küsimuses maksma korra seisukohalt waadatud palju soowida jätab.

Hädatarwilik on aga tapamajade ja liha järelwaatuse seadus ka Eestile, esiteks üldise terwishoiu ja rahwa toitluse seisukohalt, teiseks aga rahwamajanduslikkude huwide seisukohalt. Eestis, kui põllumajanduslikus riigis, mängib nimelt tähtsat osa karjasaaduste, nende hulgas liha, wäljawedu. Praegu on aga liha wäljawedu Eestist paljudesse Lääne-Euroopa riikidesse hoopis wõimatu, teistesse äärmiselt raskendatud. Tuleb see sellest, et Lääne-Euroopa riigid ainult niisugust liha sisse lubawad wedada, mis awalikkudes, riikliku walwe all olewates, tapamajades tapetud loomadest on ja mitte ainult arstlikult järele ei ole waadatud, waid ka tapaloomad peawad enne tapmist loomaarstide poolt järele waadatud ja terweks tunnistatud olema. Tapamajad peawad tehniliselt muidugi niiviisi ehitatud ja korraldatud olema, et nad puhtusele ja teistele terwishoiu nõuetele täielikult wastaksid.

Praegu Eestis olewad tapamajad ei wasta aga ajakohastele nõuetele kaugelgtki mitte. Ilma sundiwa riigiseaduseta on aga raske neid tarwilikule tasapinnale tõsta. Edukas liha wäljawedu wõib meil aga alles siis algada, kui oma tapamajad korda ja ajakohase riikliku liha järelwalwe sisse oleme seadnud.

Juurdelisatud seaduseelnõu on kokku seatud peajasjalikult Saksa, Rootsi, Soome ja Prantsuse sellekohaste seaduste eeskujul. Awalikkude tapamajade asutamine ja liha järelwaatuse korraldamine on jätud eelnõu järele, nagu enamasti mujalgi maa- del, eestkätt omawalitsuste hooleks. Eesti eelnõu iseäralduseks on aga see, et niisugusel korral kui omawalitsuse asutused seda oma õigust ei tarwita, ka loomaterwishoiu peawalitsus oma arwel sunduslikku liha järelwaatust wõib korraldada. Mõeldud on siin peajasjalikult meie raudteejaamade ääres asuwad alewid, nagu Tapa, Rakke, Rapla, jne. kus worstiwabrikud töötamas.

Tapamajades kõlbmatuse pärast äräläwitatud liha eest maksab loomaterwishoiu peawalitsus omanikkudele riigi protsendimaksu summadest kahjutasu liha poole väärtuse suuruses (§ 28). See abinõu on tähtis, et igasuguseid kompromisse ära hoida liha kõlbmatuse puhul ja loomaomanikul ka kui kahju vastu kinnitamise abinõu.

Seisukohalt välja minnes, et tapamajad terwishoidlikud järelwalwe asutused on, aga mitte tuluallikad omawalitsuste kassadele, ei tohi tapamajade taksid seaduseelnõu järele mitte kõrgemad olla, kui just ettevõttega ühenduses olewad kulud seda nõuawad.

Lisa nr. 43.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

tapamajade ja liha järelwaatuse seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 15. juunist s. a. esitati Riigikogule tapamajade ja liha järelwaatuse seaduseelnõu.

Omawalitsuse komisjon läbi waadates eelnõu, ühineb Wabariigi Walitsuse üldseletuskirjaga.

Komisjon on eelnõu läbiwaatamise juures silmas pidanud: 1) et tapamajad oleksid rahwale kättesaadawad, 2) et nende tarwitamine ei tõstaks liha, kui tähtsama toiduaine hinda, 3) et liha ja lihasaadused, mis turule lähewad, seisaks kindla terwishoidliku kontrolli all, 4) et linnades ja alewites, kus elanikkude arw üle 3000, oleks sunduslik tapamaja ja liha järelwaatus ja 5) et omawalitsustel oleks tapamajade awamise eesõigus.

Komisjon on eelnõus peale redaktioniliste paranduste ette wõtnud järgmised tähtsamad parandused:

1) on vähendanud sunduslikuks tehtawat tapamaja tarwitamise piirkonda kolme kilomeetri pealt ühe kilomeetri peale (§ 5);

2) on täpsemalt ära määranud tapamaja wastutawa juhataja ametisse kinnitamise korra (§ 12);

3) on täpsemalt ära määranud toiduks kõlbmata liha kahjutaks tegemise korra (§ 24), samuti ka on rohkem kindlustada katsunud kõlbmatuks tunnistatud liha omaniku huwisid (§§ 25—27);

4) on välja jätnud määrused teistkordse liha järelwaatuse kohta (endine

§ 33), arwates seda, et küsimust wõib põllutööminister oma erimäärustega ajakohaselt korraldada;

5) on selgemalt väljendatud, missuguste asjaolude kohta wõib lähemaid määrusi anda Wabariigi Walitsus, põllutööminister ja omawalitsused (§§ 30 ja 31);

6) on eelnõust välja jäetud need määrused, mida wõidakse põllutööministri ja loomaterwishoiu peawalitsuse määrustega korraldada (endine § 9, § 10 märkus 2, § 12, § 21, § 22 wiimane lause, § 23 lõpp, §§ 29 ja 30), samuti on välja jäetud endine § 34 karistawuse kohta.

Komisjon on eelnõu täiendanud wiimase paragrahwiga, seaduse maksamahakkamise kohta. Komisjon leiab, et kuna liha järelwaatuse korraldus käesolewa seaduse alusel nõuab pikemat ettevalmistamist, siis oleks soowitaw, et käesolew seadus hakkaks maksma mitte kohe, waid teatawa aja pärast, nimelt 1. jaanuaril 1924 a.

Komisjon esitab eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 44.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUMILE RIIKLIKKUDE MAAPARANDUSTÖÖDE TEGEMISEKS EELKREDIIDI MÄÄRAMISE SEADUSEELNÕU.

Põllutööministeeriumile määratakse eelkrediit 10 miljonit marka riiklikkude maaparandustööde tegemiseks.

Lisa nr. 45.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

põllutööministeeriumile riiklikkude maaparandustööde tegemiseks eelkrediidi määramise seaduseelnõule.

Põllutööministeeriumi käesolewa aasta eelarwes sai riiklikkude maaparandustööde peale küsitud 25 miljonit marka. Arwesse wõttes, et läinud aastal jäi maaparanduste peale määratud summast (19.000.000 marka) 10 miljonit marka välja andmata, mis seletataw 1922 a.

wihmaste aegadega, mil kaewamistööd wäga raskendatud ja ettewõtjad töid tähtajaks ei suutnud lõpetada, wähenas Riigikogu eelarwe-komisjon käesolewa aasta maaparandustööde eelarwet 15 miljoni marga peale.

Selle summa arwel oli juba möödunud aastal kaewamise tööde peale lepinguid sõlmitud 3½ miljoni marga eest, kuna umbes 2 miljonit marka läheb käesolewal aastal tehnikeride ja tööliste palkamiseks eeltööde tarwis, nii et kaanalite ja jõgede kaewamiseks wõib wälja anda umbes 9½ miljonit marka, missuguse summa wäärtuses ka kaewamistööd ettewõtjatele wälja antud. Sellest summast ei jätku aga poolte kaewamistööde täitmiseks, milleks eeltööd tehtud ja mida tehniliselt oleks wõimalik läbi wiia.

Et magistraalide ja jõgede kaewamised, milleks põllutööministeeriumi tehniliste jõudude poolt eeltööd tehtud, kõik hädatarwilikud on, ilma milleta detailsete maaparandustööde läbiwiimine ümbruskonnas wõimatu, mispärast kaewamistööde edasilükkamine mitte soowitaw ei ole ja asjata kulu nõuab. Et aga lisaeelarwe esitamine arwatawasti wiibib ja nimetatud tööde tegemine hädatarwilik, oleks soowitaw selleks otstarbeks määrata eelkrediiti ligiolewas seaduseelnõus ettenähtud summa suuruses. Selle summa arwel saaks alatud käesolewal aastal peasjalikult suuremad tööd, mille läbiwiimiseks enam, kui üks aasta tarwis.

Tähendatud lisakrediidi arwel wõiks täita järgmised tööd:

1) Keila jõe reguleerimine Juuru Atla juures 5 wer.	1.800.000 m.
2) Paliwere-Jaokna magistraal Läänemaal 5 wer.	900.000 „
3) Taebla magistraal Läänemaal 5 wer.	800.000 „
4) Imastu magistraal Wirumaal 6 wer.	1.000.000 „
5) Are magistraal Pärnumaal 4 wer.	500.000 „
6) Keina magistraal Hiiumaal 6 wer.	1.000.000 „
7) Weisjärwe-Ohna magistraal Pärnumaal 5 wer.	1.000.000 „
8) Suuremõisa-Wärso magistraal Hiiumaal 6 wer.	1.000.000 „
9) Pahila magistraal Saaremaal 3 wer.	<u>2.000.000 „</u>
Kokku 45 wer.	10.000.000 m.

Lisa nr. 46.

Maakomisjoni ettepanek.

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUMILE RIIKLIKKUDE MAAPARANDUSTÖÖDE TEGEMISEKS EELKREDIIDI MÄÄRAMISE SEADUS.

Põllutööministeeriumile määratakse eelkrediit 10 miljonit marka riiklikkude maaparandustööde tegemiseks.

Lisa nr. 47.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

põllutööministeeriumile riiklikkude maaparandustööde tegemiseks eelkrediidi määramise seadusele.

Maakomisjon ei ole Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõus parandusi teinud ja sellepärast ühineb walitsuse poolt esitatud motiividega. Komisjon esitab eelnõu Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 48.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllutööministeeriumile riiklikkude maaparandustööde tegemiseks ja põllumeestele laenu andmiseks maaparandustööde läbiwiimiseks eelkrediidi määramise seadusele.

14. juulil s. a. esitas Wabariigi Walitsus Riigikogule põllutööministeeriumile riiklikkude maaparandustööde tegemiseks eelkrediidi määramise seaduseelnõu, mille järele ta ülaltähendatud otstarbeks 10 miljonit marka eelkrediiti palus.

Riigikogu koosolekul 27. juulil s. a., kus tähendatud seaduseelnõu I lugemisel maakomisjoni ettepanekul arutusel oli, esines põllutööminister täiendawa ettepanekuga, millega Wabariigi Walitsus eelkrediidi suurendamist nõudis 60 miljoni marga wõrra, missugune summa kawatsetakse anda laenuks põllumeestele maaparandustööde läbiwiimiseks 1923 ja 1924 a. Seda wiimast Wabariigi Walitsuse ettepanekut eelnõu I ja II lugemise wahel Riigikogu ülesandel läbi waadates, leidis ra-

haasjanduse komisjon, et põllutööministri poolt täiendada ettepaneku tegemise puhul Riigikogus ettekantud motiividel otsustarbekohane ja võimalik on peale 10 miljoni marga suuruse eelkrediidi riiklikkude maaparandustööde tegemiseks ka põllumeestele samaks otstarbeks laenu andmiseks 60 miljonit marka eelkrediiti lubada ja esineb Riigikogule sellekohase parandus-ettepanekuga.

Lisa nr. 49.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PEREKONNA-ABIRAHA ASJADE TEMP PELMAKSUST WABASTAMISE SEADUS.

§ 1. Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a. seaduse nr. 6) perekonna-abiraha seaduse põhjal ametiasutustele ja ettevõtetele antud ja edaspidi antawad palwed, seletused, nõudmised ja kõik perekonna-abiraha küsimustesse puutuw kirjawahetus ja tunnistused wabastatakse tempelmaksust, arwates 1. jaanuarist 1923 a.

§ 2. Tempelmaks, mis kunni selle seaduse maksamahakkamiseni sisse on nõutud, tagasimaksmisele ei kuulu.

Lisa nr. 50.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

perekonna-abiraha asjade tempelmaksust wabastamise seadusele.

Riigikogu poolt 27. juunil 1923 a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 82 — 1922 a. awaldatud perekonna-abiraha seaduse § 13 põhjal olid tähendatud abirahasse puutuw kirjawahetus ja dokumendid tempelmaksust wabad.

„Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a. awaldatud uue perekonna-seadusega kaotas eelnimetatud seadus oma maksuwuse 1. jaanuarist s. a., kuid paljud asutused ja üksikud ametnikud ning teenijad ei ole seda muudatust mitte tähele pannud ja on perekonna-abiraha dokumente endist wiisi ilma tempelmaksu nõudmata välja andnud ja teised asutused neid wastu wõtnud.

Riigikontrollil kui järelwalwe asutusel tuleb järelkontrolli teostamisel igal niisugusel juhtumisel juurdemaks määrata ja maksmata summad rahaministeeriumi kaudu sisse nõuda.

Seesuguseid tempelmaksu-seaduse rikumisi on arwuliselt õige palju ja tempelmaksu tagant järele sissenõudmine tekitab määratu palju kirjawahetust, kusjuures kirjawahetuse kulud saadawast tulust tingimata suuremaks tõusewad ja sellepärast on otstarbekohane puuduwa tempelmaksu sissenõudmisest loobuda ja praegust makswat perekonna-abiraha seadust selles mõttes täiendada, et igasugune perekonna-abirahasse puutuw kirjawahetus, palwed, seletused, õiendused ja kõiksugu tunnistused tempelmaksust wabad on, arwates uue perekonna-abiraha maksmahakkamise ajast, 1. jaanuarist s. a.

Lisa nr. 51.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

perekonna-abiraha asjade tempelmaksust wabastamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon on eelolewas seaduseelnõus ainult redaktsioonilisi parandusi teinud; sisuliselt jäi eelnõu muutmata. Komisjon esitab eelnõu Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 52.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TARIIFINÕUKOGU SEADUSEELNÕU.

§ 1. Teedeministeeriumi juures asutatakse tariifinõukogu järgmiste üldtarwitusel olewate ühendusabinõude tariifide äärmääramiseks ja nendega seotud küsimuste lahendamiseks:

a) riiklikkude ettevõtete — raudtee, posti-telegraafi-telefoni, õhu-, jõuwankrite- ja laewasõidu kohta;

b) samasuguste eraettevõtete kohta, mis riikliku kontsessiooni alusel asuwad.

§ 2. Tariifinõukogu seisab koos teedeministri või tema abi eesistumisel kolmest liikmest teedeministeeriumi poolt, ühest rahaministeeriumi, ühest kaubandus-tööstusministeeriumi, ühest põllutöö-

ministeeriumi, ühest siseministeeriumi, ühest esitajast põllumajanduse, kahest esitajast kaubanduse ja tööstuse ja ühest esitajast eraraudteede poolt.

Tariifinõukogu istumistele kutsutakse osa wõtma riigikontrolli esitaja nõuandwa häälega.

Peale selle wõib tariifinõukogu istumistele arwamiste awaldamiseks teedeministri kaudu juurde kutsuda eriteadlasi, samuti ka isikuid, kes arutuselolewate küsimuste kohta kasulikku teateid ja seletusi anda wõiwad.

§ 3. Tariifinõukogu koosseisus ettenähtud riigiasutuste esitajad määratakse liikmeteks Wabariigi Walitsuse poolt wastawate ministrite ettepanekul. Põllumajanduse, kaubandus-tööstus ja eraraudteede esitajad walitakse wastawalt — põllumeesteseltside keskseltsi, ühistegevuse liidu, kaubandus- ja tööstuskoja — kunni aga wiimase asutamiseni börsekomitee ja wabrikantide ühisuse — ja eraraudteede seltside poolt ja kinnitatakse Wabariigi Walitsuse otsusega ühe aasta peale.

§ 4. Tariifinõukogu liikmed saawad riigi poolt osawõtmise eest nõukogust erilist tasu iga koosoleku pealt.

§ 5. Tariifinõukogu astub kokku tarwiduse järele teedeministri korraldusel, kelle poolt ka kõik nõukogule alluwad asjad ette pannakse.

§ 6. Kõik asjad otsustatakse tariifinõukogus liht häälteenamusega, kusjuures häälte tasakaalu juhtumisel esimehe hääle ülekaalu annab.

§ 7. Tariifinõukogu on otsuswõimeline, kui esimees ja 4 liiget, kellest vähemalt 2 liiget riigiasutuste poolt, koos on.

§ 8. Tariifinõukogu otsused, mis ühel häälel wastu wõetud tariifide kõrgendusega ühendatud ei ole ja mille kohta riigikontrolööri poolt 48 tunni jooksul protesti ei järgne — pööratakse täitmisele. Protesti tõstmise korral riigikontrolööri poolt kantakse otsus Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette. Otsused, mis ühel häälel wastu wõetud ei ole, kui ka otsused, mis tariifide kõrgendusega seotud on, kantakse teedeministri kaudu Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette.

§ 9. Seaduste kogu I köide II jagu §§ 488—509 ja posti-telegraafi sead. § 2 (Sead. kogu XII köide I jagu) kaotatakse ära.

Lisa nr. 53.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tariifinõukogu seaduseelnõule.

Maksuas seaduses (Sead. kogu I köide II jagu §§ 488—509 ettenähtud tariifiasutused ei wasta praeguse aja oludele, millepärast tariifide korraldamine juba Eesti riikliku elu algusest ministeeriumide ja ühiskonna asutuste wahelise nõupidamise näol sünnib.

Käesolewa seadusega saaks see asutuste waheline nõupidamine tariifinõukogu kujul seaduslikule alusele pandud, kusjuures järgmised muudatused maksuas seadusest kui ka praegustest nõupidamistest tarwilikud on.

Seaduse kawa koondab, wastolus maksuas seadusega, tariifide korraldamist ja kõigi tariifidega seotud küsimuste lahendamist teedeministeeriumi, kui asutuse, mis kõigi üldtarwituses olewate riiklikkude ühendus-ettewõtete üle — nagu: raudteed, weeteed ja teised ühendusabinõud, post-telegraaf ja telefon — walitseb. Samuti alluksid ka tariifinõukogule kõigi sarnaste eraettewõtete tariifi küsimused, kui need ettewõtted riikliku kontsessiooni alusel asuwad. Tegelikult on ka juba kõik nõupidamised tariifide kohta teedeministeeriumi juures aset leidnud.

Teisest küljest kawatseb seaduseelnõu maksuas seaduses ettenähtud kahe asutuse asemel — (Tariifikomitee ja tariifide nõukogu — (Тари́фный комите́т и сове́т по тари́фным делам) ühe asutuse — tariifide nõukogu — luua, millele kõik ülal ettenähtud tariifid alluksid. See oleks meie wäikeses territoriaal ulatusega ühendus-oludes asjalikust seisukohast igatepidi wastuwõetawam. Tariifinõukogu koosseis oleks sarnane, nagu juba olewatel nõupidamistel on, kusjuures tarwilik oleks liikmetele seadusega alalist iseloomu anda ja, peale selle, ühiskonna esitajatele weel teatava tähtaja jooksul — aasta peale Wabariigi Walitsuse kinnitusel. Wiimaste kohta üleswõetud tähtaja määramine tuleb ära seletada sellega, et need esitajad walitud on, uuendatud saada wõiwad ning enesest rohkem nõndanimetatud liikuwat elementi kujutawad. Siin juures tuleks juurde lisada, et eriti börsekomitee ja wabrikantide ühisuse poolt tuleks esitajaid walida ainult kaubandus-tööstuskoja asutamiseni ning pärast seda wiimasest

asutusest, mis kaubanduse ja tööstuse huvisid kõige täielikumalt esitada võiks. Arwesse wõttes, et tariifinõukogu küll riiklik asutus on, kuid oma rohkearwulise koosseisu poolest segaiseloomu kannab ühiskonna esitaja osawõtte tõttu, tekib kwoorumi küsimus, mis, arwan, sel näol lahendamisele kuulub, et peale esimehe 4 liiget, kellest vähemalt 2 riigiasutuste poolt, kwoorumi mõttes tarwili-kud on.

Mis puutub tariifinõukogu otsustesse, siis wõiksid need otsused, mis ühel häälel wastu wõetud on, tariifi kõrgendusega seotud ei ole ning riigikontrolööri poolt 48 tunni jooksul protesti wälja ei kutsu täitmisele pööratud saada. Sellega saaks lihtsamad tariifi asjad rutuliselt lahendatud, ilma et nemad Wabariigi Walitsust koormaks. Ainult hääle ning tähendab, ka arwamiste lahkuminekute ja riigikontrolööri protesti korral niisugustes asjades läheksid nemad juba Wabariigi Walitsusele lõpuliikudeks lahendamiseks. Kõik asjad, mis tariifide kõrgendamise-ga seotud on, läheksid Wabariigi Walitsuse kinnitamisele, ning otsused, mis maks-wa seaduse muutmist nõuaksid, leiaksid kinnitamist, arusaadawalt, seadusandlikus korras, millede kohta waja-dust ei ole seda eriti seaduses ära tähenda-da.

Selle seaduse maksmapanemisega saaks ka kõigi üksikute asutuste õigused tariifide alal kaotatud.

Lisa nr. 54.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tariifinõukogu seadusele.

Rahaasjanduse komisjoni poolt eelolewas seaduses ette wõetud parandustest tuleks nimetada järgmisi:

§ 2 ettenähtud tariifinõukogu kokku-seadet täiendati kahe liikme wõrra — sõjaministeeriumi ja omawalitsuste esitajatega ning tähendati ligemalt ära, missugustel eraorganisatsioonidel õigus on esitajat nõukogusse saata. Wiimase paranduse tõttu jäeti wälja § 3 wiimane osa. Ühes sellega jäeti wiimase paragrahwi lõpulause wälja, mille järele eraorganisatsioonide esitajad Wabariigi Walitsuse ot-susega nõukoguliigeteks ühe aasta peale kinnitatakse, mille otstarb oli, et esitajaid

liiga tihti ei wahetataks. Selle asemel tunnistas komisjon tarwiliikuks, et tariifinõukogu koosseis „Riigi Teatajas“ wälja kuulutataks.

§ 4 sai komisjoni poolt kustutatud, sest et komisjoni arwates soowitaw ei ole; et riigiasutuste esitajad, kui riigiametnikud, kahest kohast palka saawad, eraorganisatsioonid aga enese huwides nõukogu koosolekutest huwitatud on ja selle eest eritasu anda ei tarwitse.

Teised vähemad parandused kannawad redaktsioonilist iseloomu.

Lisa nr. 55.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

HEAKORRA JA JULGEOLEKU SEADUSE § 190 MUUTMISE SEADUSELNÕU.

Heakorra ja julgeoleku seaduses (Wene sead. kogu XIV köide 1916 a. w.) § 190 ettenähtud kautsjonid laenukassade wastutuse ja õige tegewuse kindlustamiseks lugeda markades ja wõtta kahesajatuhandest margast kunni üks miljon, wiiesajatuhande margani.

Lisa nr. 56.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine rahaasjanduse komisjoni seletuskirjaga.)

heakorra ja julgeoleku seaduse § 190 muutmise seaduseelnõule.

Isikud, kes on luba saanud laenukas-sad awada, on kohustatud W. s. k. heakorra ja julgeoleku seaduse 1916 a. wäljanne § 190 põhjal wastutuse ja kassa õiglase tegewuse kindlustamiseks kautsjoni maksma, mille suurus määratakse kindlaks kokkuleppe teel sise- ja rahaministrite wahel, ühest tuhandest kunni seitsmetuhande rublani. Rublade ümberarwamise asjus markadesse puudub üldine seadus, sellepärast ei saa kõrgemat kautsjoni nõuda, kui seda summat markades, mis seaduses rublades nimetatud.

Kui kautsjoniks wõtta summat selles suuruses, mis heakorra ja julgeoleku seaduse § 190 kindlaks määratud, siis kaob

kautsjonil kindlustamise tähtsus ja tegelikult ei saada seda kätte, mida seadusega korraldada tahetud. Et kodanikkude huvisid võimalikkude juhtumiste eest kaitseda, sellepärast tuleks kindlustuseks nõutud kautsjoni summat suurendada.

Silmas pidades endise kautsjoni normi ja praeguse kuldrubla väärtuse vahet, tuleks kautsjoniks määrata summa mitte alla Mk. 200.000.— ega ka üle Mk. 1.000.000.—

Lisa nr. 57.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

EESTI-WENE RAUDTEE-KONWENTSIIONI TÄIENDUSTE KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks) järgmised Riigikogu poolt 12. aprillil 1921 a. kinnitatud Eesti-Wene raudtee-konwentsiooni („Riigi Teataja“ nr. 51/52 — 1921 a.) täiendused, mis alguskirjas mõlema wabariigi walitsuswolinikkude poolt Tallinnas juulikuul wiimendal päewal ükstuhat üheksasada kahekümne kolmandal aastal alla kirjutatud: 1) Konwentsiooni II jagu II peatükk, 2) protokoll lisaks walitsuswolinikkude protokollile 17. septembrist 1920 a., 3) protokoll muudatuseks walitsuswolinikkude protokollile 17. septembrist 1920 a. ja 4) määrustiku muudatus reisijate, nende багаaši ja kaubaweo kohta Eesti ja Wenemaa raudtee otseühenduses.

Konwentsiooni II jagu II peatükk ühes protokollidega ja määrustiku muudatusega awaldatakse alamajärnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 58.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine wäliskommisjoni seletuskirjaga.)

seaduseelnõule Eesti-Wene raudtee-konwentsiooni täienduste kinnitamise kohta.

Riigikogu poolt 12. aprillil 1921 a. wastuwõetud seadusega („Riigi Teataja“

nr. 51/52 — 1921 a.) tunnistati kinnitatuks (ratifitseerituks) Eesti-Wene raudtee-konwentsioon ühes protokolliga ja määrustikuga reisijate, nende багаaši ja kaubaweo kohta Eesti ja Wenemaa raudteede otseühenduses.

Konwentsiooni art. 8-das ettenähtud Eesti-Wene otseühenduse esitajate kongress, arwu poolest esimene, mis peeti Tallinnas, 15. maist kuni 2. juunini 1923 a., wõttis lõpulikult wastu waremalt wäljatöötatud kawa konwentsiooni täiendamise kohta II jao II peatükiga.

Seesama kawa, konwentsiooni II jagu II peatükk, ühes tema juures olewa protokolliga lisaks walitsuswolinikkude protokollile 17. septembrist 1920 a. ja protokolliga muudatuseks walitsuswolinikkude protokollile 17. septembrist 1920 a., kui ka määrustiku muudatusega reisijate, nende багаaši ja kaubaweo kohta Eesti ja Wenemaa raudteede otseühenduses, — on I-se kongressi tööde järeldusena Wabariigi Walitsusele esitatud ja selleks määratud walitsuswolinikkude poolt wastamisi teise poole walitsuswolinikuga alla kirjutatud.

Lisa nr. 59.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

ÕPETAJATE SEMINAARIDE SEADUS.

§ 1. Õpetajate seminar on algkooli-õpetajaid ettewalmistaw keskkool.

§ 2. Õpetajate seminarid asutatakse iseseiswalt wõi gümnaasiumide juures pedagoogiliste harudena. Gümnaasiumi pedagoogilise haru kohta (III klassist alates) maksawad kõik käesolewa seaduse määrused.

Märkus.. Gümnaasiumi pedagoogilise haru õpetajad saawad palka samadel alustel kui õpetajate seminaari õpetajad.

§ 3. Õpetajate seminaride kohta maksab Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a. wastuwõetud awalikkude keskkoolide seadus järgnewais paragrahwides ettenähtud eranditega ja muudatustega.

§ 4. Seminaril on 6 klassi, mis nimetatakse õpeaastate järele I, II, III, IV, V ja VI klassiks. Kaks esimest töötawad gümnaasiumide alama astme ühise õpekawa järele (awalikkude keskkoolide seadus § 21), III ja IV klass jätkawad peasjalikult õpilaste üldist haridust ja pakuwad tulewasile õpetajaile tarwilikka os-

kusi; kaks viimast klassi omavad üldharidusliku töö jätkamisega kõrwuti pedagoogilise erilaadi, kusjuures viimases klassis iseäralist rõhku pannakse õpilaste praktilisele õpetusandmisele.

§ 5. Pedagoogiliste põhimõtete teostamiseks, eriti eeskujulikkude õpewiisidega tutvustamiseks on igal seminaaril oma harjutuskool (algkool), mille üldine juhtimine kuulub seminaari juhatajale, tegelik juhtimine — harjutuskooli juhatajale.

Märkus. Harjutuskooli aset võib täita ka mõni awalik algkool, mille wahekord seminaariga kindlaks määratakse seminaari juhataja ja kohaliku kooliwalitsuse kokkuleppel.

§ 6. Seminaaris ja gümnaasiumis pedagoogilises harus (viimases III klassist aiwates) antakse õpetust maksuta. Ülewalpidamise eest ühiselumajas võib seminaari ülalpidaja oludekohast maksu wõtta. Kehwemaile anderikkamaile õpilastele wõimaldatakse seminaaris õppimine awalikkude keskkoolide seaduse § 13 alusel.

§ 7. Seminaaride sunduslikud õpeained on 1) pedagoogika, pedagoogika ajalugu, didaktika, hingeteadus, mõtteteaduse algkursus ühes loogika ja eetikaga; 2) üldine ja kooli terwishoid; 3) emakeel; 4) matemaatika; 5) loodusteadus; 6) maa-teadus ja kosmograafia; 7) ajalugu; 8) kodaniku ja majandusteadus; 9) 2 wõõrast keelt, mida awalikkudes algkoolides õpetatakse; 10) käsitöö; 11) wõimlemine; 12) joonistamine; joonestamine, woolimine ja ilukiri; 13) muusika ja laulmine; 14) usuõpetus; 15) tütarlastele majapidamine ja neis seminaarides, kus olud seda wõimaldawad, aiatöö.

Märkus 1. Õpekursuse hulka käib ka algkooli õpeainete meetodika.

Märkus 2. Mitte-eestikeelsetes seminaarides astub esimese wõõra keele asemele Eesti keel.

Märkus 3. Usuõpetus on õpilastele wabatahtlik õpeaine.

§ 8. Osa õpeajast määratakse pealtkuulamis- ja praktikatundideks (proowi-tundideks).

Märkus. Osa praktikatunde korraldatakse sel wiisil, et õpetusandjal tuleks mitme (2—3) õpeaasta õpilastega ühes koos töötada.

§ 9. Pealtkuulamis- ja praktikatunnid korraldatakse seminaari asukoha algkoolides ja seminaari harjutuskoolis. Lähemad määrused praktika ja pealtkuulamis-

tundide korraldamise kohta annab haridusministeerium.

Märkus. Õpetajaile, kes seminaaris wõi seminaari harjutuskoolis ei tööta, võib haridusministeerium praktikatundide osawõtmise eest eraldi tasu määrata kui asetäitetundide eest.

§ 10. Õpilaste arw seminaari klassides ei tohi tõusta üle 35.

§ 11. Seminaari I klassi wõetakse vastu ilma eksamita awalikkude algkoolide õpetajaid. On sisseastuda soowijaid rohkem kui wabu kohti, siis wõetakse õpilasi vastu wõistluseksamiga ainetes, mida määrab ära haridusministeerium. Ka võib pedagoogikanõukogu eksami nõuda, kui sisseastujal klassi lõpetamisest, mis temale õiguse annab ilma eksamita seminaari astuda, on möödunud enam kui üks kooliaasta.

Kelle terwise seisukord õpetaja ametipidamist takistab, neid seminaari vastu ei wõeta; sellekohased nõudmised terwise kohta seab üles haridusministeerium.

Märkus 1. Kõigilt sisseastujailt nõutakse eksami laulmises.

Märkus 2. Haridusministeeriumil on õigus tarwiduse puhul määrusi anda õpilaste wastuwõtmise kohta soo järele.

§ 12. Õpilased saawad wäeteenistuse kohustuse täitmisel lõpetamiseks ajapikendust kuni 24. eluaasta lõpuni.

§ 13. Õpilane, kes tahab lahkuda seminaarist enne kursuse lõpetamist peab tagasi maksma riikliku abiraha, mis ta seminaaris õppimise ajal saanud. Mõjuwail põhjusil võib haridusministeerium lahkuwat õpilast abiraha tagasimaksmisest wabastada, wõi selle maksmist edasi lükata.

§ 14. Seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) lõpetaja on kohustatud peale kursuse lõpetamist õpetajaametis teenima nii mitu poolaastat kui mitu õpeaastat ta seminaaris õppis, kuid mitte vähem kui üks õpeaasta; need seminaari lõpetajad, kes seminaaris õppimise ajal said riigi poolt abiraha, on kohustatud peale selle õpetajaametis teenima nii mitu poolaastat kui mitmel õpeaastal nad täiel määral abiraha said, kuid mitte vähem kui ühe õpeaasta, kusjuures praktikaaasta (§ 15) arwesse wõetakse, wõi abiraha tagasi maksma. Mõjuwail põhjusil võib haridusministeerium seminaari lõpetajat sunduslikust teenistusest kui ka abiraha tagasimaksmisest wabastada wõi selle maksmist edasi lükata.

Märkus. Seminaari lõpetaja, kes poole aasta jooksul peale seminaari lõpetamist õpetaja kohta ei ole saanud, wabaneb sundusliku teenistuse kohusest ja abiraha tagasimaksimisest.

§ 15. Seminaari kursusele järgneb kursuse lõpetaja praktikaasta õpetaja kandidaadina algkoolides.

Märkus 1. Praktikaasta wõetakse arwesse õpetaja teenistusaja arwamisel. Selle eest maksetakse seminaari haridusega õpetaja palk.

Märkus 2. Sel puhul, kui seminaari lõpetaja esimesel aastal õpetaja kohta ei leia, wõib praktikaastat teiseks aastaks edasi lükata.

Märkus 3. Pedagoogikanõukogu wõib praktikaastast wabastada neid seminaari lõpetajaid, kes juba enne wähemalt ühe õpeaasta algkoolis õpetajana on töötanud.

§ 16. Praktikaasta lõpetajaile korraldab seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) pedagoogikanõukogu kursused praktikaastal tekkinud küsimuste selgitamiseks ja seminaari kursuse täiendamiseks. Kursuse korraldamise kohta annab haridusministeerium lähema juhatuskirja.

§ 17. Kursuste tööst on kohalik koolinõunik kohustatud osa wõtma.

§ 18. Õpetaja kandidaadi poolt esitatud praktikaasta andmeid, kursuste töö tagajärgi ja koolinõuniku arwamist praktikaasta töö kohta arwesse wõttes otsustab seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) pedagoogikanõukogu algkooliõpetaja kutsetunnistuse wäljaandmise.

Märkus. Haridusministeeriumil on õigus keelata õpetaja kutsetunnistuse wäljaandmist, kui kandidaat oma ebakõlblise ülespidamisega näidanud, et ta õpetajaks ei kõlba.

§ 19. Ülalnimetatud kursuste töö eest saavad seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) õpetajad tasu haridusministeeriumi poolt määratud normide järele.

§ 20. Igas seminaaris on juhatajal (direktoril) abi (inspektor) klasside arwu peale vaatamata.

Märkus. Ühisseminaarides ei wõi direktor ja inspektor ühest soost olla.

§ 21. Seminaari lõputunnistuse omanikul on gümnaasiumi lõpetaja õigused.

Märkus. Lõputunnistus antakse seminaari lõpetajale kätte alles pärast õpetaja ametikohustusest wabanemist (§ 14).

§ 22. Seminaari pedagoogikanõukogu liikmeiks on:

- a) seminaari juhataja ja tema abi;
- b) kõik seminaari õpetajad;
- d) seminaari harjutuskooli juhataja;
- e) seminaari harjutuskooli pedagoogikanõukogu 2 esitajat;
- h) seminaari arst;
- i) 2 lastewanemate esitajat;
- k) seminaari ülewalpidaja esitaja.

Märkus. Gümnaasiumi pedagoogilises harus täiendatakse pedagoogikanõukogu wastawalt punkt d ja e ettenähtud liikmetega.

§ 23. Hoolekogu liikmeiks on:

- a) seminaari juhataja, kes ühtlasi ka haridusministeeriumi esitaja on;
- b) 2 pedagoogikanõukogu esitajat;
- d) 2 lastewanemate esitajat;
- e) kooliarst;
- h) kohaliku maakonnanõukogu esitaja;
- i) kohaliku linnawolikogu esitaja, kui seminaar linna piirkonnas asub;
- k) esitaja iga asutuse, isiku wõi toetajate rühma poolt, kes seminaari majanduslikult toetab wähemalt ühe wiindiku majanduslikkude kulude summa suuruses.

Nende esitajate wolitused on makswad selle eelarwe jooksul, mil toetus antud.

Märkus 1. Kõik seminaari ja selle algkooliõpetajad wõiwad hoolekogu koosolekust sõnaõigusega osa wõtta.

Märkus 2. Pedagoogikanõukogu ja lastewanemate esitajad walitakse igal sügisel peale õpeaasta algust üheks aastaks.

§ 24. See seadus hakkab maksma 1. augustist 1923 a.

Lisa nr. 60.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

õpetajate seminaaride seadusele.

Asutawa Kogu poolt 7. mail 1920 a. wastuwõetud awalikkude algkoolide seaduse elluwiiimisega on ligidalt seotud wastawate õpetajate ettevalmistamise küsimus. Tõsised ülesanded, mis nimetatud seadus koolile peale paneb, nõuawad ka tõsiselt ettevalmistatud õpetajaid.

Et awalikkude algkoolide seaduses ettenähtud kuueaastase algkooli õpekawa teostamine õpetajalt üldharidust wähemalt keskkooli kursuse ulatuses nõuab, siis on käesolewa seaduseelnõu kokkuseadmisel aluseks wõetud, et õpetajaid ettevalmistaw asutus peab olema keskkool, ja kui niisugune wõib ta korraldatud olla Riigikogu poolt 7. dets. 1922 a. wastuwõetud

awalikkude keskkoolide seaduse alusel, milleks tähendatud seaduse §§ 17 ja 23 ka võimalust pakuvad. Sellepärast on käesolevas seaduseelnõus püütud lahendada ainult neid küsimusi, mille poolest õpetajaid ettevalmistaw õpeasutus lahku läheb üldhariduslikust keskkoolist.

Õpetajate ettevalmistamist on kawatsetud korraldada kahel viisil, kas eraldi selleks asutatud õpetajate seminarides või gümnaasiumide pedagoogilistes harudes. Sisuliselt ei oleks nende kahe koolitüübi wahe suur, oletada võib aga, et esimene tüüp põhjalikumalt eriharidust annab, kuid ta korraldamine ja ülespidamine nõuab ka suuremaid kulusid, kui õpetajate ettevalmistamine gümnaasiumi pedagoogilises harus. Alamal-järgnewates seletustes on tarwitatud ainult üks nimetus, õpetajate seminar, mis aga mõlemite tüüpide kohta käib.

Et õpetajate seminaride kaswandikud peale keskkoolile wastawa üldhariduse veel pedagoogilisi aineid peawad õppima ja praktiliselt ennast koolitööks ette valmistama, siis peab seminaari kursus ühe aasta kauem kestma, kui üldhariduslikus keskkoolis, kus esialgu kursus veel viis aastat kestab (§ 4). See määrus on kokkõlas ka awalikkude keskkoolide seaduse § 17. Et õpetajate ettevalmistamist veel põhjalikumaks teha, on kawatsetud seminaari lõpetajaid seminariga praktika aasta kaudu siduda (§ 15—19). Alles peale aastast iseseiswat praktikat ja täiendawatest kursustest osawõtmist (§ 16) saavad seminaari lõpetajad õpetaja kutse (§ 18).

Et seminaari kursus pikemat aega kestab ja sellega kaswandikult ka suuremat kulu nõuab, ja et wanemate kehwas ei oleks takistuseks anderikkaile õpilastele õpetaja kutsele ettevalmistamises, on ette nähtud, et õpetus seminaris on maksuta. Peale selle woiwad seminaari kaswandikud awalikkude keskkoolide seaduse § 13 järele veel riigi, omawalitsuste ja erasutuste poolt toetust saada. Et seminaridel teiste keskkoolidega wõrreldes mitmed eesõigused on, nagu maksuta õpetus, wäiksem arw õpilasi klassis (§ 10), kutsetunnistuse saamine, siis sisaldab seaduseelnõu seminaari kaswandikkudele ka terve rea kitsendusi, ja nimelt: sisseastumisel nõutakse neilt eksami laulmises, nende terwislik seisukord peab wastama haridusministeeriumi poolt ülesseatud nõuetele (§ 11) ja nad on kohustatud seminaris õppimise ja toetusraha saamise

eest teatud aega õpetajaametis töötama (§§ 13 ja 14).

Seminaaride sunduslikkude õpeainete hulka on wõetud ka usuõpetus, sest awalikkude algkoolide seaduse muutmise tegi selle õpeaine algkoolidele sunduslikuks ja õpetajaid tuleb ka selle aine õpetamiseks ette valmistada. Et aga usuõpetus algkoolides õpetajaile wabatahtlik õpeaine, siis on ta ka seminaari kaswandikkudele wabatahtlikuks õpeaineks jäetud.

Õpe- ja kaswatustöö korraldamine seminaris on keerulisem ja mitmekülgsem, kui üldhariduslikus keskkoolis, sellepärast on tarwis, et juhatajal klasside arwu peale waatamata abi oleks, mis ka § 20 on tähendatud.

Seminaari pedagoogikanõukogu (§ 22) ja hoolekogu (§ 23) koosseisus on tehtud wäikesed täiendused, et need asutused seminaari iseloomule wastaksid.

Soowitaw on, et õpetajate seminaari seadus maksma hakkaks ühel ajal awalikkude keskkoolide seadusega, see on 1. augustil 1923 a.

Lisa nr. 61.

Hariduskommissjoni

SELETUSKIRI

Õpetajate seminaride seadusele.

Riigikogu hariduskommissjon ühinedes peajoontes õpetajate seminaride seaduseelnõuga, mis Wabariigi Walitsuse otsusega 6. juunist s. a. Riigikogule esitatud, samuti ka selle seletuskirjaga, wõttis eelnõus ainult wäiksemad täiendused ja redaktsioonilised parandused ette, millistest tähtsamad järgmised:

§ 2 juurde on lisatud märkus wähemusrahwuste seminaride kohta, et seda paragrahwi kokkukõlla wiia awalikkude keskkoolide seaduse § 9-ndaga.

§ 7 on täiendatud märkus 4-ndaga, mis üksikuid seminaare wõimaldab § 7-s loeteldud üldsunduslikkudele õpeainetele lisaks wõtta teisi teatawale seminarile sunduslikka õpeaineid (näituseks raamatukogude teadust, raamatukõitmist j. t.), mille õpetamiseks koha peal tarwilised eeldused olemas. See annaks seminaride õpekawale suurema elastilisuse ja aitaks ära hoida üleliigset shabloniseerimist.

§ 11 on muudetud selles mõttes, et seminaridesse sissepääsu wõimaldada õieti anderikastele, kuid ilma muusikaandeta õpilastele, kelle eest haridusministeeriumi eelnõu wastawa paragrahwi märkus 1 seminaari ukсед täiesti sulgus. Seesama

paragrahw on täiendatud märkus 3-daga, mis seminaari pedagoogikanõukogudele õiguse annab juba õpeaja kestel seminaarist eemaldada õpilasi, kelle kohta selgub, et nad kõlbmatud õpetajaametiks.

§ 12 on muudetud seminaari kursusele järgnewa praktikaaasta arwesse wõtmi-sega ajapikenduse tähtaja kindlaksmääramisel wäeteenistuse kohustuse täitmi-seks.

§ 14 on redaktsiooniliselt ümbertöötatud seminaari lõpetaja ametikohustuste täpsema kindlaksmääramise otstarbel ja selle paragrahwi märkus 2-ses pikendatud tähtaega, mille jooksul seminaari lõpetaja wabaneb sundusliku teenistuse kohustu-sest, ½ aasta pealt 1½ aastani.

§ 17-s on täpsemalt ära määratud kord, mille alusel koolinõunik osa wõtab prak-tikaaastale järgnewast kursusest semi-naari juures.

§ 18 märkuse hääletamisel läksid hää-led pooleks. Kuna üks osa hariduskom-misjoni liikmeid tarwiliseks pidas mär-kust, mis haridusministeeriumile õiguse annab pedagoogikanõukogu arwamist mitte arwestada ja teatawaile isikuile keelda kutsetunnistuse wäljaandmist nende ebakõlblise ülespidamise tõttu, arwas teine osa, et see märkus teatawat umbusalduse awaldust tähendaks semi-naaride pedagoogikanõukogu wastu, kes oma endiste õpilaste wõimeid ja ülespida-mist paremini tohiks tunda ja hinnata osata, kui haridusministeerium. Riigikogu kodukorra § 29 põhjal esitatakse mõlemad arwamised Riigikogule seisukoha wõt-miseks.

Samuti läksid hääled pooleks § 22 punkt 1 hääletamisel, mis kõneleb semi-naari wiimase klassi õpilaste esitaja sõna-õigusega osawõtmisest pedagoogikanõu-kogu koosolekuist. Üks osa hariduskom-misjoni liikmeid pooldas selle punkti sisse wõtmist, olles arwamisel, et wiimase klassi õpilased on küllalt küpsed pedagoogikanõukogus arutusele tulewate peda-googiliste küsimuste kohta iseseiswalt sei-sukohta wõtma ja et õpilaste wõimalik lähendamine õpetajaile uue, reformeeritud kooli peatunnuseks peab saama. Teine osa komisjoni liikmeist arwas õpilaste osawõttu seminaari pedagoogikanõukogu koosolekuist täiesti ülearuse ja isegi kah-juliku olewat ja leidis, et seminaari wiimase klassi õpilased tarwilise wilumuse kooliellu puutuwate küsimuste arutamiseks wõiksid omandada, osa wõttes semi-naari algkooli pedagoogikanõukogu koos-

olekuist, milline täiendus § 9-da juurde ka wastu wõeti. Et esimese waate pooldajad end § 9 täiendamise läbi weel rahuldatud ei tunnud olewat, tulewad mõlemad ette-panekud Riigikogu kodukorra § 29 põhjal Riigikogule otsustamiseks.

Hariduskommisjon esitab õpetajate seminaaride seaduseelnõu loeteldud muu-datustega ja parandustega Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 62.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU EELKREDIIDI MÄÄRAMISE KOHTA KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEE- RIUMILE.

§ 1. Kaubandus-tööstusministeeriumile awatakse riigikassa poolt eelkrediit 2.617.600 mk. suuruses kaubandus-töös-tusministeeriumi maja tugimüüri paranda-miseks Pikaljalal ja sellega ühenduses ole-wate tööde läbiwiimiseks.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 63.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI seaduseelnõule eelkrediidi määramise kohta kaubandus-tööstusministeeriumile.

16. mail s. a. warises maa ja sellest walguwa wee rõhumise all Pikaljalal kau-bandus-tööstusministeeriumi maja kohal olewa tugimüüri osa alla.

Silmas pidades, et tugimüüri osaline allawariseimine kardetawaks wõib saada terwele Pikaljalal olewale tugimüürile, on tungiwalt tarwis parandustõid kõige kiire-mas korras läbi wiia.

Nõutawa eelkrediidi suurem osa, nimelt 2.605.900 mk., läheb otse tugimüüri parandamiseks tarwis, kuna järeljääk 11.700 mk. suuruses tugimüüri ühendu-ses seiswa mustawee torustiku panemi-seks ära tarwitatud saab.

Lisa nr. 64.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI kaubandus-tööstusministeeriumile eelkre-diidi määramise seadusele.

Peale redaktsiooniliste paranduste lei-dis rahaasjanduse komisjon tarwilikuks eelolewas seaduseelnõus ka eelkrediidi

summat muuta vähendades seda 617.600 mk. võrra, s. o. 2.000.000 mk. peale. Komisjoni arvates on võimalik kokkuvarisenud müüriosa ümberehitamist otstarbekohaselt ka sarnasel kujul toimetada, mille järele ümberehitamine komisjoni poolt lubatud krediidi summaga täiesti võimalik on.

Lisa nr. 65.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

ASUNIKKUDE EHITUSLAENU SEADUSEELNÕU.

§ 1. Määratakse põllutööstusele 1923 aasta eelarwes täiendavalt eelkrediiti 125.000.000 marka laenu andmiseks asunikkuudele hoonete ehitamiseks.

§ 2. Laenu väljaandmist teostada Wabariigi Walitsuse poolt asunikkuude ehituslaenu väljaandmise, tagasimaksimise korra ja laenu kindlustuse kohta 18. V. 23. kinnitatud määruse alusel („Riigi Teataja“ nr. 74 — 1923 a.).

Lisa nr. 66.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

asunikkuude ehituslaenu seaduseelnõule.

Asunikkuudele ehituslaenu väljaandmiseks sai põllutööstusele 1923 aasta peale Riigikogu poolt 7. 12. 22 a. wastu võetud seaduse alusel („Riigi Teataja“ nr. 157/158 — 1922 a.) lubatud 135.000.000 mk. mis kaugeltki ei võimalda ehituslaenu soowijaid täiel määral rahuldada, sest ehitajaid on käesolewal aastal rohkem, kui 1923 aasta eelarwe kokkuseadmisel aluseks olewate andmete põhjal ette näha wõis.

Uue elumaja ehitajaid on aga 1923 a. 2.837 ja lauda 2.574, ümberehitajaid küünidest ja teistest hoonetest elumajaks 375 ja laudaks 358.

Kui nüüd ehituslaenu anda uue elumaja ehitamiseks 80.000 marka, lauda — 40.000 mk., ümberehitamiseks elumajaks 40.000 mk. ja laudaks 20.000 marka, siis kuluks 1923 aasta ehituslaenu väljaandmiseks 352.000.000 mk.

Ära nähes, et kõiki neid soowisid katsetatud määral wõimatu rahuldada, wõeti krediidi jagamise juures kahe hoone ehitamiseks laenu saamise soowiawaldused ainult sel juhtumisel arwesse, kui laenusoowija krundi piiridest 100 sülla kaugusel ühtegi hoonet ei leidu, mida ajutiselt

kasutada wõiks. Muil juhtumistel saab laenu ainult ühe hoone ehitamiseks antud.

Peale selle sai rõhutatud, et laenude väljaandmise juures tingimata silmas pidada tuleb laenusoowija jõukust, mille järele võimalus oleks jõukamatele laenu vähem anda, et sedawõrd kehewate laenu osa suurendada.

Ülalpool etteoodud kokkuhoidmise põhimõtteid arwesse wõttes ehituslaenu määramisel loodab põllutööstusele puuduwat summat kunni 125.000.000 mk. vähendada. Et ehitamises mitte takistus sünnitada, katsus põllutööstusele temal tarwitada olewast krediidist asunikkuude soowe rahuldada, neile välja andes ainult pool lubatud laenust, teise poole laenu väljaandmist sidudes lisakrediidi saamise võimalusega. Et ehitatawad hooned suuremalt osalt katuse alla hakkawad jõudma, ning asunikkuudel tungiw tarwidus raha järele, siis tuleks eeltoodud põhjustel põllutööstusele 1923 a. teise poole ehituslaenu väljaandmiseks eelkrediiti lubada 125.000.000 mk. (sada kakskümmend wiis miljonit marka).

Lisa nr. 67.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

asunikkuude ehituslaenu seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab asunikkuude ehituslaenu seaduse muutmata ja Wabariigi Walitsuse seletuskirjas etteoodud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 68.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RAHWAWÄELASTE JA NENDE PEREKONDADE PENSIONI-SEADUSE MUUTMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse § 1 („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920 a.) täiendatakse järgmise märkusega:

Märkus 2. Töö-hoolekandeministrile antakse õigus § 1 punkt c ettenähtud isikutele, kellel peale langenu ehk surmasaanud rahwawäelase weel teisi toitjaid on, määrata pensioni juhtumistel, kui teised toitjaid ainelise wõi terwisliku seisukorra tõttu ülespidamise kohustust täita ei suuda, wõi see iseäraliste raskustega seotud on, kunni need takistused olemas.

Lisa nr. 69.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seaduseelnõule.

Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920 a.) § 1 punkt c järele maksetakse pensioni isikutele, keda § 33 ettenähtud juhtumistel surnud rahwawäelane tegelikult ülewal pidas enne wäetenistusse wõtmist wõi astumist, ehk keda tema seaduse järele kohustatud on ülewal pidama, kui neil ei ole teist toitjat.

Seega kohustab selle punkti wiimane osa pensioni määramise juures isikutele, kes langenud wõi surmasaanud rahwawäelase pealt pensioni nõuawad, arwesse wõtma weel teisi isikuid, kes peale langenud wõi surmasaanud isiku kohustatud on pensioninõudjaid toitma, nagu teised pojad jne., waatamata selle peale, kas need teised isikud oma warandusliku ja terwisliku seisukorra tõttu suudawad oma toitmise kohustust täita. Pensioni küsimuse õiglaseks otsustamiseks oleks aga tingimata tarwilik igat üksikut juhtumist eriliselt otsustada ja pensioni määrata langenud wõi surmasaanud rahwawäelase pealt ka nendel juhtumistel, kui teised toitjad faktiliselt küll olemas, kuid ei suuda oma toitmise kohustust täita kas warandusliku ja terwisliku seisukorra, wõi muude isäralikkude asjaolude tõttu.

Et § 1 punkt c redaktsiooniga sarnast õigust töö-hoolekandeministriile antud ei ole, arwab ministeerium tingimata tarwilikuks wabadussõjas langenute perekondade õiglase rahuldamise mõttes § 1 täiendada esitatawa märkusega.

Lisa nr. 70.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon leidis tarwilikuks teha käesolewas seaduseelnõus üksikuid redaktsioonilisi parandusi, sisuliselt jäi aga eelnõu täiesti muutmata. Komisjon esitab eelnõu Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 71.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SÕJAWÄEOSADE JA -ASUTUSTE ALLA WÕETUD RUUMIDE ÜÜRIS SEADUSE MUUTMISE SEADUS- EELNÕU.

Sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseadus („Riigi Teataja“ nr. 94 — 1922 a., seadus nr. 76) muudetakse, 1. jaanuarist 1924 a. arwates, järgmiselt:

§ 4. „Käesolewa seaduse juurde lisatud üüritabel on maksew kahe aasta jooksul, see on 1. jaanuarist 1924 a. kuni 31. detsembrini 1925 a. Pärast tähendatud aja möödumist kinnitatakse üüritabelid Wabariigi Walitsuse poolt iga kahe aasta peale ette sõjaministri ettepanekul“.

LISA

sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse § 4 juurde.

Üüritabel.

Ruumid.	Hastatüür markades pöranda ruutmeetri pealt.			
	Tallinnas.	Tartus, Narwas ja Nõmme alewis.	Kõigis teistes linnades ja alewites	Kõigis elukohtades wäljaspool linnas ja alewi piire.
I. Kogukonna karsarmud	216	200	184	132
II. Muud eluruumid	324	300	276	198
III. Talliruumid	96	88	80	60
IV. Laduruumid:				
1) raudtee juures mitte kaugemal kui 100 mtr.				
a) kiwist	160	120	108	72
b) puust	120	90	72	54
2) raudteest eemal:				
a) kiwist	100	72	54	45
b) puust	72	54	45	36
V. Kuurid:				
1) raudtee juures	54	45	36	27
2) raudteest eemal	36	27	22	18
VI. Töökojad ja saunad	160	120	100	70

Lisa nr. 72.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse muutmise seaduse- elnõule.

Riigikogu poolt 29. 6. 22 a. wastu-
wõetud („Riigi Teataja“ nr. 94 — 1922 a.,

seadus nr. 76) sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse juures olewates tabelites on üürinormid kindlaks määratud ainult kahe aasta peale ja nimelt — 1922 ja 1923 a. kohta. Edaspidise aja kohta puuduwad nii üürinormid, kui ka nende kindlaksmääramise wiis. Eelmiste küsimuste lahendamine nõuabki kõne all olewa üüriseaduse osalist muutmist.

Käesolew seaduseelnõu määrab üürinormid kindlaks kahe (1924 ja 1925) aasta peale, jättes Wabariigi Walitsusele õigus edaspidi kindlaks määrata sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üürinormid. Säärane üürinormide kinnitamiswiis oleks palju hõlpsam ja meie olukorrale rohkem wastawam, sest et: 1) üürinormide kinnitamist ei wõi nii suure tähtsusega küsimuseks pidada, mis seadusandlikul teel lahendamist nõuaks; 2) makswate seaduste järele on Wabariigi Walitsus wolitatud kaitsewäe suhtes palju tähtsamaid määrusi wälja andma, mis kodanikkude huwisid laiemalt puudutawad, nagu näiteks: mobilisatsiooni korral sunduslikult kaitsewäkke wõetawate hobuste, weoabinõude ja hobuse-riistade hindade kindlaksmääramine (W. s. k. IV köite §§ 788 ja 831); 3) Riigikogu poolt üürinormide igakordne kinnitamine wõtab palju aega. Peale selle ei määratud ka endiste Wene seaduste järele sõjawäe alla wõetud ruumide üürinormid tegelikult seadusandlikul teel kindlaks, olgugi, et nende normide tabelid on lisatud W. s. k. IV köite § 479 juurde. Wiimastes tabelites olid üürinormid kindlaks määratud piiramata aja peale üheksas järgus ja siseminister, kokku leppides sõja-, mere-, raha- ning kohtuministritega ja riigikontrolööriga, andis wälja iga kuue aasta peale määruse (Росписание местностей по разрядам для исчисления квартирных складов), mis kindlaks tegi, kui palju tegelikult teatud kohas sõjawägi pidi ruumide omanikkudele üüri maksma (W. s. k. IV k. § 480); ainult neil juhtumistel, kui nimetatud ministrid kokkuleppele ei jõudnud, otsustas küsimust lõpulikult ministrite nõukogu (§ 480). Sõjaministritele andis seadus (W. s. k. IV köite § 482) isegi õiguse säärases korras kindlaksmääratud üürinormisid tema äranägemist mööda kunni wiie protsendini wähendada. Et meie kõikuw rahakurs ei luba üürinormisid piiramata ehk enam-wähem pikema aja peale ette määrata, siis oleks meie walitsemise korra juures kõige ots-

tarbekohasem kaitsewäe alla wõetud ruumide eest maksetawa üürinormide kindlaksmääramist edaspidi Wabariigi Walitsuse ülesandeks teha.

Käesolewa seaduseelnõu juurde lisatud üüritabelis ettenähtud üürinormid on samasugusteks jätetud, kui nad 1923 a. peale kindlaks olid määratud, sest et ka kodanlike üüriseaduse järele jääb üüri suurus endiseks ja et lähema kahe aasta jooksul ei ole tuntawat hindade kõikumist ette näha. Ruumide liikisid on uues üüritabelis täiendatud wäeosade töökodade ja saunade alla wõetud ruumidega (üüritabeli p. IV), sest et makswa üüriseaduse käsitlemine näitas, et nende ruumide tasunormide puudumine sünnitas üürimaksu õien-damistel arusaamatusi.

Lisa nr. 73.

Omalwalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse muutmise seadusele.

I Riigikogu poolt 29. IV. 1922 a. was-tuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 94 — 1922 a., seadus nr. 76) sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduses on üürinormid kindlaks määratud kahe ja nimelt 1922 ja 1923 aasta kohta. Selle juures asus I Riigikogu seisukohale, 1) et kaitsewäeosade ja -asutuste tarwimine-wate ruumide muretsemise kulud ei tohi lasuda koormawalt mitte üksikute omawalitsuste peal, kus rohkem sõjawäe on koondatud, mida wõimalik on kätte saada ainult sel teel, et keskwalitsus kaitsewäele korterite muretsemise kulud kohalikkudele omawalitsustele täielikult ära tasub ning 2) et nende ruumide üüritabeli määramine peab sündima seadusandlikus korras.

Et praeguse üüritabeli makswus s. a. 31. detsembriga lõpeb, esines Wabariigi Walitsus käesolewa aasta juulikuul II Riigikogule ettepanekuga muuta ülemaltähendatud 1922 a. sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüriseaduse § 4 selles mõttes, et käesolewal aastal maksew üüritabel täiendataks üürinormide äramääramisega ka sõjawäe tarwitada wõetud töökodade ja saunade kohta — samas kõrguses, nagu see makswas üüritabelis ette on nähtud raudtee juures asuwate kiwist sõjawäe laduruumide kohta, et see täiendatud tabel makswa pandaks kahe järgmise, see on — 1924 ja

1925 aasta peale ja et sõjawäe ruumide üüritabeli kinnitamine edaspidi antaks Wabariigi Walitsuse wõimkonda.

Omawalitsuse komisjon, läbi kaaludes ülemaalmimetatud ettepanekuid ja nende põhjendusi, ühines Wabariigi Walitsuse ettepanekuga üüritabeli täiendamise suhtes sel määral, kui see käib töökodade ruumide kohta.

Saunade üüri normeerimine tunnustati otstarbetuks, sest et erasaunu sõjawäe jaoks õige wähe tarwitatakse ja nende üürimisel waba kokkuleppe teel raskusi ei ole senni olnud ega ei ole ka ette näha.

Üüritabeli maksrust leiti otstarbekohasemaks kindlaks määrata ainult ühe aasta peale, sest et üüride üldise kõrguse püsiwust praegu raske on pikema aja peale ette näha.

Mis puutub ettepanekusse — üüritabeli edaspidist määramist Wabariigi Walitsuse wõimkonda üle anda, siis leiab omawalitsuse komisjon, et Riigikogul käesolewal korral mingit tõsiselt kaaluwat põhjust ei ole muuta endist seisukohta wõrdlemisi suure ulatusega küsimuses, mille tegelikul käsitamisel ka teataw põhimõteline tähtsus ei puudu. Ka endiste Wene seaduste järele olid sõjawäe alla wõetud ruumide üürinormid seadusandlikul teel kindlaks määratud ja nende normide tabelid W. s. k. IV köite § 479 juurde lisatud.

Peale selle leidis komisjon tarwiliseks seadust täiendada temale § 7 juurde lisamisega, mis ette näeb korda, kuidas omawalitsused, kelle peale Wene ajast maksew kogukondlikkude kohustuste seadus sõjawäe alla wõetud ruumide korrashoidmise paneb, ka eraomanikkude ruume, mis sõjawäe tarwitada wõetud, korras woiwad pidada, kui üürisaajad seda ise ei tee, sest et ükski sennine seadus neid selleks ei kohusta.

Lisa nr. 74.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE MUUTMISE SEADUSEELNÕU.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.) § 1. ettenähtud kohtunikkude palganormid muuta järgmiselt:

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna liigete palgad (p. 10) tõstetakse p. 7. määratud normini 25.200 mk.

Lisa nr. 75.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seaduseelnõule.

Esimene Riigikogu awaldas 20. webruaril s. a. soowi, et kohtuministeeriumi juures asuwa kodifikatsiooni osakonna poolt saaksid uuesti kodifitseeritud ja wälja antud üksikud seadused, mis uute nowellidega sagedasti muudetud ja parandatud, ning et kõik üksikute ministeeriumide poolt wäljatöötatud seaduseelnõud saaksid enne esitamist Riigikogule sama osakonna poolt läbi waadatud ja tarwilikul korral ka parandatud. Et seesugust soowiawaldust teostada, selleks otsustas Wabariigi Walitsus 25. 4. 23. osakonna liigete arwu suurendada kummi kümneni ja ühtlasi tõsta ka liigete palkasid kummi kohtupalati liigete palga suuruseni, et wõimaldada osakonda rohkem wilunud juriste ametisse palgata.

Nüüd on kuuldawasti uue Riigikogu wanematekogu pealegi weel mõtet awaldanud, et kodifikatsiooni osakonna tööd jõudusid ka Riigikogu tööde juures teatawal määral ära kasutada.

Kõik need asjaolud teewad tungiwaks wajaduseks kiires korras ligipandud seaduseelnõu wastu wõtta ja maksuma panna, et oleks wõimalik wastawaid tööd jõudusid osakonda juba aegsasti komplekteerima hakata. Praegu on osakonnas ainult kaks liiget järele jäänud, kuna teised ära on läinud kohtadele, kus palgaolud paremad, ja uusi wilunud jõudusid juurde saada praeguste palkade juures (19.800 m.) on täiesti wõimatu.

Lisa nr. 76.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, arwesse wõttes Wabariigi Walitsuse põhjendusi riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise tarwiduse üle, mille järele kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna liikmed saawad palgasaamise suhtes seatud ühele järjele kohtupalati liikmetega, ühines wiimase ettepanekuga.

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna peale on pandud weel peale Wabariigi Walitsuse konsulteerimist uus ülesanne — üksikute ministeeriumide poolt esitatud seaduseelnõude läbiwaatamine, missugune ülesanne tarwitab wanemaid ja rohkem wilunuid kõrgema haridusega juriidilisi jõudusid, kes oma teadmiste kvalifikatsiooniga peaksid wastama koh-tupalati liikmele.

Lisa nr. 77.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

EESTI DEMOKRAATLIKU WABARIIGI JA UKRAINA SOTSIALISTLIKU NÕUKOGUDE WABARIIGI WAHEL TEHTUD TÄIENDAWA PROTOKOLLI LEPINGULE 25. NOW. 1921 JA SELLELE TÄIENDAWALE PROTOKOLLILE 27. MAIST 1922 EESTI JA UKRAINA RIIKIDE WAHEL KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Täiendaw protokoll lepingule 25. now. 1921 ja seda täiendawale protokollile 27. maist 1922 Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahel, tehtud Harkowis 17. weebruaril 1923 tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Täiendaw protokoll awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 78.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Ühine väliskomisjoni seletuskirjaga.)
seadusele Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahel tehtud täiendawa protokollile lepingule 25. now. 1921 ja sellele täiendawale protokollile 27. maist 1922 Eesti ja Ukraina riikide wahel kinnitamise kohta.

Lisa välisministri ettepaneku juurde 1923 a. Eesti ning Ukraina riikide wahel tehtud lepingut 25. nowembrist 1921 ning sellele täien-

dawat protokollile 27. maist 1922 ei ole Ukraina walitsus senni ratifitseerinud, waid tegi ettepaneku lepingu artikkel X-dat, mis käsitab eestlaste waranduse küsimust, täiendada sellega, et Ukraina walitsus maksab tasu ainult nende waranduse eest, mis rekwireeritud peale 26. juulit 1922 a. Eelmises täiendawas protokollis oli tähtjaks 1. jaanuar 1921. Tähtaja muutmise sissewiimist põhjendab Ukraina walitsus seega, et 26. juulil 1922 on Ukraina kodanikkudele antud waranduslikud õigused ning wõimalus neid õigusi kohtu ees kaitsta ja et Ukraina walitsus ei wõi lubada wäljamaalastele waranduslikkudes asjades eesõigustatud seisukorda. Leedu ja Ukraina ning Läti ja Ukraina lepingutes on see tähtaeg juba muudetud. Peale pikemate läbirääkimiste awaldas Wabariigi Walitsus otsusega 17. jaan. s. a. nõusolekut art. X-da muutmiseks ja sellekohane protokoll kirjutati Harkowis 17. weebruaril s. a. alla.

Lepingus 25. nowembrist 1921 a. on art. X-es järgmine: „Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi walitsus kohustub Eesti Wabariigi Walitsusele tasu wälja maksma rekwisitsioonide eest, mis Eesti kodanikkudelt toime pannud nõukogude asutused, kui need asutused olid õigustatud rekwireerimisi toimetama, wälja arwatud juhtumised, kus rekwireerimine U. s. n. w. walitsuse dekreetides ja määrustes on ette nähtud.

Märkus. Kõik maksu nõudmised rekwireerimiste eest waadatakse läbi ja otsustatakse segakomisjoni poolt, mis pariteetalusel kokku seatud“.

Kuna 17. weebruaril s. a. allakirjutatud protokollis tähendatud täiendus järgmiselt käib: „Artikkel X: Ukraina walitsus ei wõta selle artikli põhjal oma peale mingisuguseid kohustusi tegudest, mis Ukraina nõukogude walitsuse asutused toime pannud wõitluses mitmesuguste bandedega, salkadega ja waenlaste sõjawägedega ning nõukogude õigusliku korra uuesti jaluleseadmise puhul aja jooksul kunni kahekümne kuuenda juulini, tuhat üheksasada kahekümne teisel aastal.“

Eestile oleks tähendatud lepingu rutuline jõusseastumine tähtis ja sellepärast on soowitaw, et Riigikogu lepingut täiendawa protokollile rutulises korras weel enne istungjärgu waheaja määramist ratifitseeriks, mis wõimaluse annaks Ukrainas asuwaid eestlasi kohe opteerima ning kodumäale saatma hakata.

